

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na
vzdělávání
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

POSTAVY VE VYBRANÝCH PRÓZÁCH
ASTRID LINDGRENOVÉ
CHARACTERS IN THE STORIES OF ASTRID
LINDGREN

Bakalářská práce: 11-FP-KČL-B-57

Autor:
Petra Prušinovská

Podpis:

_____

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Váňová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
73	0	0	0	18	11

V Liberci dne: 12. 7. 2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Prušinovská**
Osobní číslo: **P09000136**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Český jazyk se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Postavy ve vybraných prózách Astrid Lindgrenové**
Zadávací katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cíl: Navržení typologie postav v prózách Astrid Lindgrenové

Požadavky: Prostudování primární a sekundární literatury

Metody: Analýza, literárněvědná interpretace, komparace

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Primární literatura:

LINDGRENOVÁ, Astrid. Bratři lví srdce. 1. Praha : Albatros, 1992.

LINDGRENOVÁ, Astrid. Detektiv Kalle má podezření. 3. Praha : Albatros, 2001.

LINDGRENOVÁ, Astrid. Děti z Bullerbynu. 6. Praha : Albatros, 1991.

LINDGRENOVÁ, Astrid. Kajsa Nebojsa. 1. Praha : Albatros, 2006.

LINDGRENOVÁ, Astrid. Mio, můj Mio. 1. Praha : Albatros, 1996.

LINDGRENOVÁ, Astrid. My z ostrova Saltkrokan. 3. Praha : Albatros, 2004.

LINDGRENOVÁ, Astrid . Pipi dlouhá punčocha. 6. rozšíř. vyd. Praha : Albatros , 2001.

LINDGRENOVÁ, Astrid. Ronja, dcera loupežníka. 1. Praha : Albatros, 1987.

Sekundární literatura:

FOŘT, Bohumil . Literární postava : vývoj a aspekty naratologických zkoumání. Praha : Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008.

MOCNÁ, Dagmar ; PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. 1. Praha-Litomyšl : Paseka, 2004.

STRÖMSTEDTOVÁ, Margareta . Astrid Lindgrenová : životopis. 1. Praha : Albatros Plus, 2006.

VLAŠÍN, Štěpán . Slovník literární teorie. 1. Praha : Československý spisovatel, 1977.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Váňová

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2011**

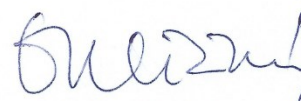
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. listopadu 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Postavy ve vybraných prózách Astrid Lindgrenové
Jméno a příjmení autora: Petra Prušinovská
Osobní číslo: P09000136

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 12. 07. 2013

Petra Prušinovská

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala především vedoucí této bakalářské práce Mgr. Kateřině Váňové za kvalitní vedení práce a cenné rady při psaní.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a příteli za jejich psychickou podporu v době studia.

ANOTACE

Předmětem bakalářské práce jsou postavy vystupující ve vybraných prózách Astrid Lindgrenové. Cílem práce je navržení typologie těchto postav s využitím metod analýzy, literárněvědné interpretace a komparace. První část práce je věnována autorčině životu, dílu a společným rysům její tvorby. Druhá část se zabývá analýzou postav na základě několika kritérií. V poslední části práce jsou jednotlivé postavy rozděleny do několika kategorií. Téma je zpracováno na základě studia vybraných autorčiných děl, u kterých bylo možné takovouto typologii postav navrhnout, dále na prostudování příslušné odborné literatury a životopisu autorky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Astrid Lindgrenová; próza; postava; typologie; analýza; kritéria

ANNOTATION

The subject of the bachelor thesis represents characters in the selected prose of Astrid Lindgren. The aim of the thesis is to create a typology of these characters using the methods of analysis, scientific and literary interpretation and comparison. The first part of the thesis is devoted to author's life, literary works and common features of her prose. The second part deals with the analysis of characters created according to certain criteria. In the last part characters are divided into several categories. The theme is based on a study of selected author's literary works in which it was possible to create this typology. Then it is based on study of relevant scientific literature and on author's biography.

KEYWORDS

Astrid Lindgren; prose; character; typology; analysis, criteria

OBSAH

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ	3
PODĚKOVÁNÍ	5
ANOTACE.....	6
ÚVOD.....	9
1. ASTRID LINDGRENOVÁ.....	10
1.1. ŽIVOT	10
1.2. DÍLO	13
1.2.1. 40. LÉTA	13
1.2.2. 50. LÉTA	15
1.2.3. 60. LÉTA	17
1.2.4. 70. LÉTA	18
1.2.5. 80. LÉTA	19
1.3. HLAVNÍ TÉMATA TVORBY	20
1.3.1. LÁSKA	20
1.3.2. PŘÁTELSTVÍ	20
1.3.3. DOBRO A ZLO	21
1.3.4. VNITŘNÍ SÍLA	22
2. POSTAVY	24
2.1. Kladné a záporné postavy	24
2.2. Dynamické a statické postavy	29
2.3. Postavy dospělých a dětí	34
2.4. Postavy mužů a žen	39
2.4.1. Muži	39
Postavy chlapců.....	39
Postavy mužů	41
2.4.2. Ženy	44
Postavy dívek.....	45
Postavy žen	48
3. TYPOLOGIE POSTAV V PRÓZÁCH ASTRID LINDGRENOVÉ... 52	52

3.1.	POHÁDKOVÉ POSTAVY	52
3.2.	DOSPĚLÉ MUŽSKÉ POSTAVY	53
3.3.	DOSPĚLÉ ŽENSKÉ POSTAVY	57
3.4.	CHLAPCI	59
3.5.	DÍVKY	62
ZÁVĚR.....		65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		67
SEZNAM PŘÍLOH.....		69
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY		71

ÚVOD

Bakalářská práce se zaměřuje na postavy ve vybraných prózách Astrid Lindgrenové a jejím hlavním cílem je navržení typologie těchto postav s využitím metod analýzy, literárněvědné interpretace a komparace.

Vzhledem k tomu, že mnohé autorčiny prózy začaly vycházet v češtině až v devadesátých letech minulého století, je k dispozici jen velmi omezené množství sekundární literatury, z níž je možné čerpat informace ke zpracování této bakalářské práce. Podstatným zdrojem se tak stala především monografie STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*.¹

První kapitola práce je věnována autorčině životu, nastiňuje její dětství, období dospívání i obtížné počátky spisovatelské kariéry. Rovněž zde nalezneme výčet nejznámějších spisovatelčiných děl, která vyšla v českém jazyce. U těch, jež představují vybrané vzorky próz pro následnou analýzu, je stručně popsán děj. Z důvodů nesčetného množství publikací, jež A. Lindgrenová za svůj život vydala, je nutné vybrat pouze některá díla, pro něž je možné zamýšlenou typologii navrhnout. Závěrečnou část první kapitoly pak představují klíčová témata autorčiných próz.

Druhá kapitola se zabývá samotnými postavami, které jsou nahlíženy se zřetelem k vybraným aspektům. Jedním z nich je hledisko žánrové, dále statický vs. dynamický charakter postav v průběhu příběhu a zajímavé je rovněž hledisko genderové. Třetí kapitola poté stručně shrnuje jednotlivé postavy a jejich zařazení do zmíněných kategorií.

---

¹ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 8000017946.

1. ASTRID LINDGRENOVÁ

1.1. ŽIVOT

Astrid Lindgrenová, známá švédská autorka dětských knih, se narodila 14. listopadu 1907 na jihu Švédska ve Vimmerby. Byla druhým dítětem Samuela Augusta Ericssona a Hanny Ericssonové. Jako první se do rodiny Ericssonových narodil chlapec jménem Gunnar, poté Astrid a po ní přišli na svět ještě další dva sourozenci, sestry Stina a Ingegerd. Rodina žila na malém statku jménem Näs. August Ericsson měl statek pronajatý a staral se o jeho chod.

Když spisovatelka líčila své dětství, nikdy nešetřila pozitivními slovy. Rané období svého života prožila v poklidu domova se svými sourozenci, v dětském světě her a fantazie. Sama se o svém dětství vyjádřila těmito slovy:

„Myslím, že naše dětství bylo šťastné proto, že jsme měli dostatek svobody a bezpečí.“²

Nejlepší obrázek autorčiných dětských let můžeme nalézt v její knize *Děti z Bullerbynu*. Hlavní hrdinové se podobají Lindgrenové a jejím sourozencům. Jejich život je plný her, dobrodružství a dětské bezstarostnosti, stejně jako tomu bylo v případě autorky ve skutečnosti.

Za důvod autorčina šťastného dospívání můžeme však považovat zejména její rodiče, Samuela Augusta a Hannu Ericssonovi. Jejich vzájemný vztah plný lásky, tolerance a porozumění dal příkladný základ do života všem jejich dětem. Lindgrenová často sama uváděla, že žádné z dětí nebyvalo bito a že se vše v rodině řešilo tou nejklidnější možnou cestou. Rodiče nekladli na své děti nepřiměřené požadavky a nechávali jim dostatek volnosti a prostoru pro jejich osobní rozvoj. Rozhodně to však neznamenal, že děti nemusely poslouchat a pracovat na statku. Příklady práce, jako

---

² STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 23. ISBN 8000017946.

je např. třídění řepy, kterou museli sourozenci na statku vykonávat, můžeme opět nalézt v knize *Děti z Bullerbynu*.

Lindgrenová zřejmě zdělila svůj vypravěčský talent po otci, o kterém bylo všeobecně známo, že byl výborným vypravěčem. Matka byla naopak uzavřenější, avšak neméně inteligentní, oblíbená a vážená osoba. V mládí měla sen stát se učitelkou, často psala verše a její cit pro jazyk byl pozoruhodný. Není tedy divu, že všechny Ericssonovy děti byly velmi nadané.

*„Všichni čtyři sourozenci skončili u psaní, každý jiným způsobem. Gunnar, nejstarší a rozhodnutý být sedlákem a převzít Näs, se stal poslancem a ironickým a vtipným autorem politických satir o životě ve Svitjodu. Stina, o tři roky mladší než Astrid, se stala překladatelkou. Nejmladší Ingegerd novinářkou.“*³

Dospívání nijak radikálně spisovatelku nezměnilo. Její neposkvrněná duše dítěte v ní přetrvala po dlouhé roky. I v pozdějším věku měla stále výborný smysl pro humor a velmi rozvinutou fantazii. To je možná hlavním důvodem, proč jsou její knihy pro děti tak reálné a poutavé, jako kdyby je psalo samo dítě.⁴

Začátek samostatného života neměla lehký. Stala se svobodnou matkou a musela řešit nelehkou finanční situaci. Později jí však bylo nabídnuto místo redaktorky Královského automobilového klubu. A právě tam potkala svého budoucího manžela Sture Lindgrena, za něhož se v roce 1931 provdala. Lindgrenová se po svatbě začala naplno věnovat rodinnému životu. Roku 1934 přibyla k prvorozenému Larsovi ještě dcera Karin.⁵

Již ve škole se Lindgrenová začala věnovat literární tvorbě a ve Vimmerby se brzy vědělo o jejím talentu. Později pracovala v tamních novinách jako dobrovolnice a právě zde získala důležité zkušenosti se psaním. V době, kdy odešla z Královského automobilového klubu, si vydělávala peníze navíc psaním krátkých povídek pro časopis. Ve třicátých letech pracovala jako sekretářka profesora kriminologie

---

³ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 50. ISBN 8000017946.

⁴ Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 15-50. ISBN 8000017946.

⁵ Viz A short biography. *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.com/en/person/biography>

na univerzitě ve Stockholmu a právě zde se zrodily první nápady pro autorčiny detektivní příběhy.⁶

Netrvalo dlouho a ve 40. letech se Astrid Lindgrenová stala známou spisovatelkou. Průlomovým dílem v její kariéře se stala *Pipi dlouhá punčocha*.⁷ Autorka však nezůstala pouze u knih. Psala i divadelní hry, které jsou dodnes velmi populární, skládala texty k písním a podílela se také na mnoha filmových zpracováních svých knih, kde v průběhu natáčení kontrolovala veškeré detaily tak, aby vše probíhalo k její spokojenosti.⁸

Spisovatelka za svůj život získala desítky významných ocenění, z nichž asi to nejvýznamnější v roce 1958, kdy jí byla udělena medaile H. Ch. Andersena. Jedná se o nejvyšší ocenění pro autory dětských knih. Společně s Mariou Gripenovou jsou jedinými Švédkami, jimž se takto významnou cenu podařilo získat.⁹

V současné době se každoročně udělují dvě významné ceny spojené se jménem Astrid Lindgrenové. První z nich nese název *The Astrid Lindgren Prize* a byla založena roku 1967 švédským nakladatelstvím Rabén & Sjögren. Je udělována za zásluhy v oblasti švédské literatury pro děti a mládež.¹⁰ Druhé ocenění s názvem *ALMA* vzniklo roku 2002, tedy až po autorčině smrti, a je udělováno za celoživotní zásluhy v literatuře pro děti a mládež.¹¹

---

⁶ Viz Her first jobs. *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.com/en/person/career/first-jobs>

⁷ Viz Her first jobs. *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.se/en/person/career/first-jobs>

⁸ Viz Filmovou Pipi si Lindgrenová dobře ohlíkala. *IDNES.cz* [online]. 2002 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/filmovou-pipi-si-lindgrenova-dobre-ohlidala-fza-/filmvideo.aspx?c=A020129_100558_filmvideo_kne

⁹ Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 281. ISBN 8000017946.

¹⁰ Viz The Astrid Lindgren prize. In: *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.se/en/more-facts/prizes-astrids-name/-astrid-lindgren-prize>

¹¹ Viz Astrid Lindgren Memorial Award. In: *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.se/en/more-facts/prizes-astrids-name/alma>

1.2. DÍLO

Spisovatelka vydala za svého života nepřehledné množství próz, které byly přeloženy do více než devadesáti jazyků. V této kapitole stručně představím především ty, které se staly východiskem pro následné analýzy. Vzhledem k celkovému počtu děl A. Lindgrenové se jedná pouze o malý zlomek její tvorby, přičemž klíčem k výběru bylo jednak hledisko žánrové (zastoupení příběhové prózy včetně jejích přesahů do jiných žánrů, např. nonsens, detektivní próza, autorská pohádka, fantasy), jednak zájem o různé typy hrdinů.

1.2.1. 40. LÉTA

- *Pipi Dlouhá punčocha* (1945, č. 1976)
- *Děti z Bullerbynu* (1946, č. 1962)
- *Detektiv Kalle má podezření* (1946, č. 1970)

Pipi Dlouhá punčocha je mezi spisovatelčinými díly výrazným zástupcem nonsensové prózy. V knize se objevuje množství situací, které v reálném životě nikdy nemohou nastat, např. hrdinčina, věku nepřiměřená, síla či její život bez rodičů.

Příběhy o neohrožené hlavní hrdince vznikly na popud autorčiny dcery Karin, která matku požádala, aby jí vyprávěla o smyšlené dívce Pipi Dlouhé punčoše.¹² Právě tak se zrodila jedna z nejúspěšnějších knih pro děti, a i přestože její začátky nebyly kvůli reakcím kritiky úplně snadné, stala se populární po celém světě.

Inspirací pro to, jak postava Pipi Dlouhé punčochy vypadala a jak se chovala, bylo hned několik. Autorku ovlivnila především dívka, kterou znala z dětství, kdy

---

¹² Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 201. ISBN 8000017946.

s rodiči jezdívala na léto do Furusundu. Sousední vilu si jeden rok pronajala zvláštní pihatá dívka a byla to právě ona, kdo propůjčil svůj vzhled a někdy trochu podivínského chování, zahrnující například přivázání koně na terase, známé literární postavě.¹³

Děj začíná ve chvíli, kdy se Pipi nastěhuje do vily Vilekuly. Většina dospělých ze sousedství je jejím chováním pohoršena a kladou si otázky, jak může takto mladá slečna žít úplně sama a bez dozoru dospělých. Pipi však svými činy, nebojácnou povahou a samostatností všem brzy dokáže, že je zcela výjimečnou bytostí, která si umí poradit za každých okolností.

Děti z Bullerbynu jsou příkladem čistě příběhové prózy. Kniha popisuje život dětských hrdinů, vztahy mezi sourozenci a rodiči a vyrovnávání se s událostmi každodenního života. Podobné situace řeší i stejně staří čtenáři, kteří se proto s dětmi z Bullerbynu dokážou snadno ztotožnit.

Jak jsem již zmínila, tato próza asi nejlépe reflektuje samotné spisovatelčino dětství. Je až s podivem, že Lindgrenová dokázala ve stejnou dobu psát tak diametrálně odlišné příběhy jako jsou *Děti z Bullerbynu* a *Pipi Dlouhá punčocha*. Zatímco Pipi se za každou cenu snaží revoltovat proti dospělým, hlavní hrdinové z Bullerbynu jsou poslušné děti. Uvědomují si, že jednoho dne jejich hry skončí a že budou muset převzít zodpovědnost za svůj život a stát se samostatnými a plnohodnotnými členy společnosti.

Sourozenci Lissa, Lasse a Bosse a jejich kamarádi Anna, Britta a Olle tvoří nerozlučnou šestici. Přestože mají mezi sebou občas neshody, nikdy by na sebe nedali dopustit a v každé situaci si navzájem pomohou. Čtenáři jsou tak prezentováni základní lidské hodnoty, díky kterým je pak schopen rozpoznat, co je v životě důležité a co nikoliv.

Příběhy o Kalle Blomkvistovi představují detektivně laděnou příběhovou prózu. Obecně se detektivní příběhy u dětských čtenářů těší velké oblibě, a to zejména pro jejich tendenci k dobrodružství a napětí. Ve většině těchto děl se můžeme setkat se skupinou přátel, kteří se snaží vyřešit záhady a tajemství či dopadnout pachatele zločinu. Právě fakt, že se nejedná o dospělé, nýbrž o dětské detektivy, je pro Kalla

---

¹³ Viz Pippi Longstocking. *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.com/en/characters/pippi-longstocking>

a jeho kamarády velkou výhodou. Pachatelé si totiž nepřipouštějí skutečnost, že by je mohla ohrozit skupina dětí. Opak je ale pravda.

Detektivní příběhy o Kalle Blomkvistovi a jeho dvou přátelích, Evě Lottě a Andersovi, jež jsou členy společenství Bílé růže, představují trochu jiný proud spisovatelčiny tvorby. Kalle je nadějný třináctiletý detektiv, který se spolu se svými pomocníky snaží každé léto přijít na kloub nějakému zločinu.

V prvním díle Kalle a jeho kamarádi společně odkrývají loupež šperků. Díky jejich vnímavosti a inteligenci se jim podaří usvědčit pachatele. Ve druhém díle se objevuje motiv pro dětskou literaturu zcela netypický, a to hrdelní zločin. Astrid Lindgrenová tak vnáší do literatury pro děti a mládež nový prvek, neboť doposud byly popisovány například pouze krádeže či únosy. V poklidném městečku Lillköpingu dochází k vraždě. I přesto, že se Kalle nejprve rozhodne nechat takto závažný zločin v rukou policie, nakonec je to opět právě on a jeho kamarádi, kdo dopadne zločince. Poslední díl se zaměřuje na únos významného vědce a jeho malého syna. I zde se Kalle, Eva Lotta a Anders nebojácně vydávají po stopách pachatelů a i tentokrát vítězí dobro a spravedlnost.

1.2.2. 50. LÉTA

- *Svěřte případ Kallovi (1951, č. 1971)*
- *Kalle Blomkvist zasahuje (1953, č. 1964)*
- *Mio, můj Mio (1954, č. 1996)*
- *Rasmus tulákem (1956, č. 2003)*
- *Kluci darebáci a pes (1957, č. 2004)*
- *Lotta z Rošťácké uličky (1958, č. 1992)*

Příběh s názvem *Mio, můj Mio* je jedním ze zástupců pohádkových próz. Ty se vyznačují typickým bojem dobra a zla. Dalším charakteristickým rysem, vstupujícím do příběhové prózy z pohádek, je také výskyt pohádkových bytostí a s tím spojených nadpřirozených schopností a sil, například kouzel. Kromě znaků typických pro tento žánr zde můžeme nalézt i prvky příznačné pro fantasy, a to zejména motiv iniciační proměny v paralelním světě, kterou hlavní protagonista musí podstoupit.

Hrdinou tohoto tajemného a napínavého příběhu je devítiletý chlapec Bosse žijící u svých pěstounských rodičů. Ti s ním bohužel nezacházejí dobře a jeho dětská duše a nevyzrálá osobnost trpí. Jednoho dne se však dostane do překrásné země, kde vládne jeho pravý otec a Bosseho život se najednou obrátí vzhůru nohama. Chlapec zjistí, že jeho pravé jméno je Mio a konečně pozná pravou rodičovskou lásku. Po boku svého otce má tak možnost poznat šťastný život dítěte. Čeká ho však nelehký úkol, musí přemoci hroživého rytíře Kata, který žije v Zemi na konci světa a svými krutými činy ničí životy tamních obyvatel. Hoch se svého nebezpečného úkolu nebojácně zhostí a vydává se spolu se svým novým přítelem Jum-Jumem na dalekou cestu, na jejímž konci ho čeká boj.

Příběh o Miovi poněkud vybočuje z dosavadní autorčiny tvorby tím, že atmosféra knihy je velice tajemná a postava rytíře Kata představuje personifikované zlo, tedy něco, na co jsme doposud u Lindgrenové nebyli zvyklí. Jde tu o primární boj mezi dobrem, které představuje Mio společně se svým otcem a přáteli, a zlem, jež reprezentuje rytíř Kato a jeho stoupenci.

Lottu z Rošťácké uličky můžeme zařadit, podobně jako *Děti z Bullerbynu*, do čistě příběhové prózy. Na rozdíl od ostatních vybraných knih je ale určena spíše čtenářům mladšího věku.

Knihy o pětileté holčičce, která bydlí spolu se svými rodiči a dvěma sourozenci ve žlutém domě v Pošťácké ulici osloví snad každé malé dítě. Malá Lotta si užívá bezstarostné dětství naplněné láskou, pocitem bezpečí a soudržností rodiny. Na druhé straně jsou však jeho nedílnou součástí také časté šarvátky se sourozenci a vzájemné soupeření. Hlavní hrdinka si je díky své dětské vynalézavosti a nápaditosti schopna najít zábavu pro každý den. Někdy se až příliš urputně snaží vyrovnat svým starším sourozencům, jindy ale zjišťuje, že být nejmladším členem rodiny skýtá mnoho výhod.

Matka a otec zde opět představují ideální rodiče, podobně jako je tomu ve spoustě dalších autorčiných knihách. Ti nechávají svým ratolestem dostatek volnosti a jsou pouze jakýmsi pozorovateli, kteří zakročí až v případě nejvyšší nutnosti. Autorka nám ukazuje komické, někdy až zcela absurdní situace, do kterých se malá Lotta dostává a i když se někdy může zdát, že události skončí pohromou, vše nakonec dobře dopadne.

1.2.3. 60. LÉTA

- *Madynka* (1960, č. 1998)
- *Karkulín ze střechy* (1962, č. 1983)
- *Emil Neplecha* (1963, č. 1975)
- *My z ostrova Saltkråkan* (1964, č. 1994)
- *Emilovy skopičiny* (1966, č. 2003)
- *Karkulín je nejlepší* (1968, č. 2004)

Prózu s názvem *My z ostrova Saltkråkan* řadíme také k příběhovým prózám. Vypráví o životě jedné sympatické rodiny, o jejich vzájemných vztazích i občasných neshodách. Jedná se o příběh přátelství, dobrodružství a rodinné soudržnosti.

Příběh ovdovělého spisovatele Melkera a jeho čtyř dětí Malin, Johana, Niklase a Pelleho zavádí čtenáře do překrásného prostředí ostrova Saltkråkan, kde mají hlavní hrdinové v pronajatém domě strávit léto. Když rodina prvně dorazí na Snickargården (jméno domu), nikdo z nich netuší, jak moc jim toto místo přiroste k srdci. Netrvá dlouho a všichni členové této rodiny se pro svou milou a vstřícnou povahu brzy spřátelí s místními obyvateli a stanou se z nich nerozluční přátelé.

Čtenář tu má příležitost poznat mnoho lidských typů a charakterů. Například sestry Teddy a Freddy, které mají velice dobrodružnou a nebojácnou povahu, mnohdy

podobnou typické povaze chlapců, dále pak upovídanou Stinu či naivně dětskou Tjorven, jež často překvapí svými vtipnými a výstižnými tvrzeními. Nejen, že si Melker a jeho děti nové místo i přátele zamilují, ale i místním obyvatelům přiroste tato početná rodina k srdci a nikdo z nich si nepřeje, aby s koncem léta zase odjeli do města. To se však nakonec stane. Další léto se ale opět vrátí, a i přes nemalé komplikace se jim nakonec podaří domek, v němž strávili tolik krásných chvil, koupit.

1.2.4. 70. LÉTA

- *Emilovy další skopičiny* (1970, č. 2005)
- *Bratři Lví srdce* (1973, č. 1992)
- *Madynka zachránkyně* (1976, č. 1999)

Příběh o nerozlučné sourozenecké lásce *Bratrů Lví srdce* je další pohádkovou prózou. Stejně tak jako v příběhu o Miovi se i zde můžeme setkat s fantaskními prvky a s téměř identickou iniciační cestou hlavních hrdinů. Ti musí zlo opět zcela zničit, nemohou ho žádným způsobem napravit ani polepšit.

Hlavními hrdiny tohoto neobvyklého a dojemného příběhu jsou bratři Jonatán a Karel, přezdívaný Suchárek. Ten je na smrt nemocný a Jonatán ho utěšuje vyprávěním o krásné zemi zvané Nangijala, do níž se člověk po své smrti dostane. Překvapivě však jako první při nečekaném požáru zemře Jonatán a teprve po nějaké době i Suchárek. Dalo by se tedy s jistotou říci, že je začátek této knihy pro děti poněkud netypický. Oba bratři se znovu setkají až v pohádkové Nangijale, kde společně bojují proti hrozivému Tengilovi sužujícímu tamní obyvatele. Jonatán i Suchárek jsou tak představiteli dobra bojujícími se zlem.

Dojemné vyprávění o dvou bratrech, jejichž sourozenecká láska je tak velká, že jsou schopni položit jeden za druhého život, se krátce po svém vydání dočkalo nemalé kritiky. Ta například tvrdila, že Lindgrenová ve svém příběhu zvolila smrt

jakožto jediné východisko z problémů či že kniha funguje jako návod k sebevraždě. Později se však ukázalo, že opak je pravda. Například pro těžce nemocné děti představoval příběh velkou duševní útěchu a rovněž se stal jakýmsi pomocníkem pro boj se strachem ze smrti.¹⁴

„Zda se pohádka odehrává výhradně ve fantazii nemocného Suchárka, či nikoliv, není důležité, hlavní je, že funguje jako útěcha, že se stává mostem postaveným pohádkou - mezi životem a smrtí. Temnota v údolí mrtvých stínů se překonává těžko.“¹⁵

1.2.5. 80. LÉTA

- ***Ronja, dcera loupežníka* (1981, č. 1987)**

Příběh inspirovaný loupežnickým románem je dalším zástupcem pohádkových próz Astrid Lindgrenové. Pojednává o loupežnické dívce jménem Ronja a je prostoupený hlubokým přátelstvím, důvěrou, láskou, ale zároveň i nenávisť.

Ústředními postavami knihy jsou Ronja, její otec Mattis, vůdce loupežnické tlupy, a syn Mattisova úhlavního nepřítele Birk, kteří žijí uprostřed panenské přírody spolu se spoustou nadpřirozených bytostí. Navzdory faktu, že se loupežnický rod Mattise s loupežnickým rodem Borka nenávidí a vzájemně si škodí, jejich děti jsou schopny nalézt k sobě cestu a stát se přáteli na život a na smrt. Jsou to právě ony, jež na konci dovedou dvě zneprátené rodiny spojit a tím dokázat, že i největší nenávisť se může přeměnit v úctu a uznání. Můžeme zde rovněž pozorovat jedinečný cit mezi otcem a dcerou, jež je jakousi paralelou se skutečným vztahem Lindgrenové a jejího vlastního otce.

---

¹⁴ Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 287-289. ISBN 8000017946.

¹⁵ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 289. ISBN 8000017946.

1.3. HLAVNÍ TÉMATA TVORBY

Astrid Lindgrenová se ve svých prózách zaměřuje na rozličná témata všedního i nevšedního života. Všechna jsou do detailu promyšlena a podána takovou formou, aby jim dětští čtenáři, napříč různými věkovými kategoriemi, porozuměli.

1.3.1. LÁSKA

Téma lásky se objevuje snad v každé autorčině knize, patrně proto, že láska hrála v jejím životě hlavní roli, a to ať už mluvíme o lásce k rodičům, sourozencům či k dětem. Lindgrenová v jedné debatě týkající se práv dětí prohlásila:

„Dejte dětem lásku, více lásky a ještě více lásky - a zdravý rozum přijde sám od sebe.“¹⁶

Projevy lásky jsou v autorčiných prózách časté a můžeme se s nimi setkat v různých podobách. Například Mio a jeho hluboký vztah s otcem, láska mezi Bratry Lví srdce, Jonatánem a Suchárkem, či mezi Ronjou a jejím otcem, loupežníkem Mattisem. Fakt, že děti potřebují cítit lásku, spisovatelka velmi dobře znala z vlastní zkušenosti a mistrně dovedla tento nejušlechtlejší lidský cit vyobrazit ve svých knihách.

1.3.2. PŘÁTELSTVÍ

Přátelství představuje jeden z hlavních pilířů autorčiných próz. Očividná snaha zdůraznit vřelé, přátelské vztahy mezi dětmi a potažmo i dospělými, je prostoupena

---

¹⁶ Astrid Lindgren. In: *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.se/en/more-facts/quotes>. "Give the children love, more love and still more love - and the common sense will come by itself."

celou její tvorbou. Dětský čtenář si je díky tomu schopen uvědomit, jak důležitou roli hraje tento vzácný mezilidský vztah v životě člověka. Získává rovněž schopnost pomáhat a důvěřovat druhému. Lindgrenová ve svých příbězích mj. poukazuje na fakt, že přátelství nevzniká jen tak, ale že k němu mnohdy vede dlouhá a trnitá cesta, na jejímž konci může vzniknout výjimečné pouto mezi dvěma lidmi. Zajímavým příkladem jsou Ronja a Birk z knihy *Ronja, dcera loupežníka*. Jejich přátelství je vybudováno na vzájemné pomoci a důvěře. Vzdor faktu, že mezi nimi není situace vždy zcela ideální, jsou tito dva příkladem toho, že pravé přátelství dokáže divy a že skutečné přátele nikdo a nic nerozdělí:

„Ronja neslyšela, ale viděla mu to na rtech. A ačkoli nemohli slyšet ani slovo, mluvili spolu. Museli si to říct, dřív než bude pozdě. Že je krásné mít někoho rád tak, aby se nemusel obávat toho nejtěžšího. Mluvili o tom, ale neslyšeli ani jediné slovo. A pak už nemluvili. Jen se se zavřenýma očima objímali.“¹⁷

1.3.3. DOBRO A ZLO

Prózy Astrid Lindgrenové velmi často zobrazují dobro v blízkém kontaktu se zlem. I přesto, že jsou to slova zcela opačného významu, mnohdy je mezi nimi jen velmi úzká linie. Dobro se snaží porazit zlo za každých okolností. Například v knize *Mio, můj Mio* se tento kontrast projevuje velmi zřetelně, a to právě proto, že se jedná o pohádkovou prózu, pro niž je takováto polarizace dobra a zla příznačná. Definitivní porážka rytíře Kata je v příběhu vyjádřena takto:

„Dlouho jsem neváhal. Pozvedl jsem svůj kouzelný meč, jak nejvýš jsem dokázal, a zabořil jsem ho hluboko do Katova strašného kamenného srdce. A v tu chvíli rytíř Kato zmizel. Doslova zmizel. Na zemi zůstala ležet jen hromádka kamení a železný dráp.“¹⁸

---

¹⁷ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 117. ISBN 8000008637.

¹⁸ LINDGREN, Astrid. *Mio, můj Mio*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1996, s. 96. ISBN 800000464X.

Další příklad najdeme také v pohádkové próze *Bratři Lví srdce*, kdy Jonatán a Karel opět ztělesňují dobro, které má za úkol porazit zlo a temno. Karel představuje „outsidera“, od něhož by čtenář nikdy nečekal hrdinné činy. Autorka však jeho proměnou dokazuje, že i podceňovaný jedinec, vedený touhou po vítězství, je schopen dokázat velké věci.

I v příbězích o detektivu Kallovi, jenž se snaží řešit kriminální případy, je možné zaznamenat kladné a záporné hrdiny, kteří reprezentují výše zmiňované protipóly. Kalle, jakožto bystrý a velice chytrý chlapec, ztělesnění dobra, odhaluje zločiny spáchané v městečku, v němž žije. Má ryzí charakterové vlastnosti, které jsou tolik blízké dětskému čtenáři. Jeho typickým kontrastem jsou na druhé straně zločinci, kteří svými hrůznými činy ohrožují poklidný život obyvatel.

1.3.4. VNITŘNÍ SÍLA

Dalším ze společných rysů spisovatelčiných postav je jejich nezlomná vnitřní síla. Snad v žádné próze nenalezneme dítě krčící se v koutě a tiše snášející svůj trpký osud. Všechny jsou plné naděje, odhodlání a vůle něco změnit. Ať už je to Mio, jemuž je svěřen těžký úkol, Jonatán a Karel, kteří se nebojácně vyrovnávají se svým osudem, či loupežníková dcera Ronja, jež nemá strach postavit se na odpor vlastnímu otci ve chvíli, kdy Mattis zajme jejího přítele Birka.

„Mattis namířil ukazováček. ‚Koukni se tamhle! Jen se koukni, koho jsem před chvílkou chytil vlastníma rukama!‘ (...) Vtom uviděla Birka. Ležel vzadu v koutě, svázaný na rukou i na nohou, s krví na čele a zoufalstvím v očích. (...) Ronja vykřikla a z očí jí vytryskly slzy zběsilosti. ‚Tohle nesmíš dělat,‘ křičela a zaťatými pěsti bušila do Mattise, kam se dalo. ‚Ty zvíře, tohle nesmíš dělat!‘“¹⁹

Neochvějná vůle jít si za svým cílem a vypořádat se se všemi nesnázemi, které číhají snad na každém kroku, představuje jakousi paralelu se spisovatelčíným životem. Ona sama prožívala v mládí nelehké chvíle, například když byla zcela bez finančních

---

¹⁹ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1987, s. 93. ISBN 13-747-87.

prostředků a svého prvorozeného potomka mohla vídat jen velmi málo.²⁰ Přesto se s nelehkou situací dokázala vypořádat, neboť věřila ve zlepšení. Tuto životní filozofii otiskla i do svých postav.

---

²⁰ Viz Her first jobs. *Astrid Lindgren* [online]. 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.com/en/person/career/first-jobs>

2. POSTAVY

V této kapitole se zaměřím na charakteristiku postav ve vybraných prózách A. Lindgrenové. Vytvoření typologie postav vyskytujících se v autorčiných příbězích však není zcela snadné, neboť je nutné brát zřetel na mnoho faktorů.

Charakter postav je totiž často ovlivněn např. příslušností ke zvolenému žánru. Odlišné typy postav tak najdeme v prózách pohádkových, jako je *Mio, můj Mio* či *Bratři Lví srdce*, a jiné kupříkladu v prózách detektivně laděných, do nichž patří dobrodružství detektiva Kalleho. Stejně tak se liší některé postavy vyskytující se v nonsensové próze, do níž řadíme *Pipi Dlouhou punčochu*, od těch, které vystupují v próze příběhové, například *My z ostrova Saltkråkan*.

Pohlaví postav je také faktor, který je třeba v souvislosti s prózami A. Lindgrenové zohlednit. V chování a jednání mužských hrdinů a ženských hrdinek, a to už v raném dětství, jsou zřetelné rozdíly vyplývající z příslušnosti k mužskému či ženskému genderu. Všem zmíněným odlišnostem je věnována celá druhá kapitola.

2.1. Kladné a záporné postavy

Místy schematické a stereotypní určení postav s výraznou polaritou je patrné v prózách pohádkového charakteru. Snadno jej lze demonstrovat na knihách *Mio, můj Mio* či *Bratři Lví srdce*. Jisté náznaky jsou však patrné rovněž v prózách detektivního charakteru, např. *Svěřte případ Kallovi*, opět vlivem specifik daného žánru. Z jednotlivých příběhů je možné vyčíst, kdo stojí z morálního hlediska na straně dobra a kdo na straně zla. V příběhových prózách už takto jasnou polaritu postav nenalezneme, přesto se však i zde v určitých případech vyskytují postavy konající výhradně dobro, nebo zlo.

Hrdinou stojícím jednoznačně na straně dobra je devítiletý chlapec Mio. Navzdory svému nelehkému dětství strávenému u pěstounských rodičů nezanevře na svět a ve chvíli, kdy odhalí svou skutečnou identitu a naplní své nejtajnější sny,

neváhá ani na chvíli a rozhodne se bojovat proti zlu. Aby zachránil Zemi v daleké dálce, postaví se nerovnému soupeři, ztělesněnému zlu, rytíři Katovi.

Mio v průběhu knihy prochází závažným vývojem. Z obyčejného chlapce, který je vychováván bezcitnými pěstouny, se za jedinou noc stává milovaný syn:

„Držel mě za ruku. Teta Edla a strýc Sixtin mě nikdy nedrželi za ruku, nikdo mě vlastně nikdy předtím nedržel za ruku. Proto mi to připadalo úplně nádherné takhle jít a držet se s tatínkem za ruku, i když jsem na to asi byl už trochu velký.“²¹

Tato skutečnost výrazně posiluje jeho charakter a dodává mu vnitřní sílu, o níž byla řeč výše. Již dříve však disponoval vlastnostmi, které ho k roli spasitele bojujícího na straně dobra předurčují. Z knihy se dozvídáme, že je nesobecký, obětavý, přátelský a statečný. Oplývá tedy samými pozitivními vlastnostmi, tolik typickými pro kladného protagonistu.

Proti němu stojí rytíř Kato, personifikované zlo. Vše, co je s ním spojováno, je temné, plné strachu, prázdna a nicoty. Čtenář si postavu temného rytíře automaticky váže s veškerými negativními vlastnostmi, naproti tomu dobrosrdečného Mia zase pouze s těmi pozitivními. Jedná se o rys typický pro žánr pohádky, boj dobra se zlem. Přesto však autorka intenzitu zla, jehož je Kato nositelem, oslabuje rytířovou momentální sebereflexí. V momentě, kdy příběh graduje, odkrývá se náhle překvapivá skutečnost:

„Podíval jsem se mu do očí. A v nich jsem si přečetl něco nečekaného. Viděl jsem, že rytíř Kato touží po tom, aby se svého srdce z kamene zbavil. Možná na světě nebyl nikdo, kdo nenáviděl Kata tolik, jako on nenáviděl sám sebe.“²²

Z této scény vyplývá, že i přestože byl rytíř bezesporu zlý a krutý, někde uvnitř něho existovala i světlá stránka jeho osobnosti, která nesouhlasila s utrpením, jež kolem sebe rytířova temná část rozsévala. Katovo kamenné srdce nedovolovalo proniknout na povrch jeho lepším vlastnostem, nemohl podle vlastní vůle rozhodovat o svých činech, a tak v samotném závěru smrti už ani nevzdoroval.

---

²¹ LINDGREN, Astrid. *Mio, můj Mio*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1996, s. 15. ISBN 800000464X.

²² LINDGREN, Astrid. *Mio, můj Mio*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1996, s. 96. ISBN 800000464X.

Nepříliš odlišný případ můžeme objevit v knize *Bratři Lví srdce*. Sourozenci Jonatán a Karel se v pohádkové zemi Nangijale, kam se oba dostali po své smrti, stávají odhodlanými bojovníky, kteří usilují o nastolení dobra. Svými činy si oba vyslouží přezdívku Bratři Lví srdce. Tomu všemu ale předchází velmi dojemný začátek příběhu, kdy je Karel na smrt nemocný a zcela vyčerpán z představy nadcházející smrti. V tu chvíli nemůžeme říci, že by se podobal statečnému hrdinovi, jímž se zanedlouho má stát. Jeho bratr ho hrdinně utěšuje vyprávěním o pohádkové zemi, kam se po smrti dostane, a kde se jednoho dne oba opět shledají. Hrdinně proto, že on sám je již od počátku velmi statečný a odhodlaný:

„,Viš, že umřu?‘ řekl jsem a rozbrečel jsem se. ,Ano, vím to.‘ Vzlykal jsem ještě víc. ,To je hrozná nespravedlnost,‘ řekl jsem, ,že někdo musí umřít, ještě než mu je deset.‘ ,Viš, Suchárku, já myslím, že nebude tak zle,‘ řekl Jonatán. ,Budeš se mít docela bezvadně.‘ ,Bezvadně,‘ řekl jsem. ,Co je na tom bezvadného ležet pod zemí a být mrtvý.‘ ,Hlouposti,‘ povídá Jonatán, ,v zemi leží přece jenom kosti. Ty sám odtamtud vyhlídneš úplně jinak.‘ ,A kam,‘ zeptal jsem se a nevěřil jsem mu. ,Do Nangijaly,‘ řekl.“²³

Z chlapců se stanou udatní bojovníci, vzory pro ostatní obyvatele světů, v nichž momentálně žijí, neznající nenávist ani zášť. Jonatán se ukazuje jako velmi lidský, shovívavý a šlechetný hrdina, a to v okamžiku, kdy se rozhodne pro záchranu jednoho z nepřátel, vojáka Perky. Tento obdivuhodný skutek ještě více podtrhuje fakt, že má dobré srdce a že dovede mít slitování i s nepřítelem. Opět se zde projevují ryze kladné charakterové vlastnosti.

Proti dobru, ztělesňovanému oběma bratry, stojí Tengil, postava zosobňující temno, strach, bídu a hlad. Tengilovo vystupování naprosto přesně odpovídá zápornému hrdinovi. Šíří kolem sebe hrůzu, utlačuje lid a ničí vše dobré. Nakonec jej stíhá obdobný osud jako rytíře Kata, je poražen a s ním je zničeno i veškeré zlo.

Další ryze kladný hrdina bojující proti zlu je Kalle, třináctiletý chlapec, který si svými odvážnými činy vyslouží přezdívku detektiv Kalle. Na rozdíl od Mia a Bratrů Lví srdce, Kalle se se zlem střetává v reálném světě, neboť se již nejedná o pohádkově

---

²³ LINDGREN, Astrid. *Bratři Lví srdce*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1992, s. 8. ISBN 80-00-00347-3.

laděnou prózu, nýbrž o prózu detektivní. Hlavní hrdina nezabíjí temné vojáky ani nestvůry, ale bojuje proti zločinu páchanému skutečnými lidmi. V souladu s pravidly žánru je on tím, kdo stojí na straně dobra, morálky, zákona, zatímco pachatelé zločinu jsou představeni jako padouši stojící na straně opačné. Nezáleží na tom, zda společně se svými přáteli pátrá po zlodějích, pronásleduje únosce či odhaluje vraha, vždy se do případu vkládá s ohromující kuráží a přesvědčením, že ne policie, ale jedině on a jeho kamarádi jsou schopni zločin vyřešit. Akcentována je zde dětská nevinnost, smysl pro dobro a spravedlnost, schopnost vidět svět takový, jaký by měl být.

Kalle je velmi chytrý a všechny indicie, jež při svém pátrání získává, si dokáže logicky spojit:

„Kalle se zastavil. Jakpak Blom tohle oznámí? Jak jen to vůbec dělá? Kalle si hvízdal. Pochopitelně je tu někde vysílačka. Samozřejmě že tu je vysílačka, přece ji mají všichni vyzvědači a ničemové, kteří potřebují být ve spojení s cizinou.“²⁴

Lindgrenová zde má opět tendenci, patrně s ohledem na cílovou skupinu čtenářů a zamýšlenou funkci svých próz, zlo a postavy, a priori vnímané jako zlé, relativizovat. Uvědomuje si, že na rozdíl od pohádek v realitě nic není černo-bílé a že stejně jako se na každém člověku najde nějaká chyba, tak se na každém dá najít něco dobrého. Připouští, že i sebevětší zloduch se může polepšit. Takového poněkud netypického zlosyna najdeme např. v knize *Kalle Blomkvist zasahuje*. Je jím Nicke. Ačkoli stojí na straně únosců, můžeme pozorovat, že se jeho charakter vyvíjí, a tudíž není zcela typicky zápornou postavou. Oblíbí si totiž malého Rasmuse, uneseného syna významného vědce. Stará se o něj, má pro něj slabost, je k němu vlídný a shovívavý, a za každou cenu se snaží, aby se cítil lépe:

„Tady jsem ti přinesl vajíčka, Rasmusi,“ volal Nicke když otvíral. „Budou ti chutnat...“²⁵

Kalle a jeho přátelé však Nickemu takřka do konce nedůvěřují a bojují proti němu všemi možnými způsoby. Teprve v samotném závěru knihy se prokáže, že Nicke ve své podstatě opravdu nebyl zlý. Místo toho, aby stál při ostatních únoscích

---

²⁴ LINDGREN, Astrid. *Kalle Blomkvist zasahuje*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1964, s. 104.

²⁵ LINDGREN, Astrid. *Kalle Blomkvist zasahuje*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1964, s. 95.

a dokončil společně s nimi, co začali, postaví se jim na odpor, a tím všechny děti zachrání. Bohužel při tom položí svůj vlastní život:

„Nicke má na košili červenou skvrnu, která se rychle rozšiřuje. Rasmus na ni ukazuje špinavým ukazováčkem. „Jé, ten Peters je hloupý! On po tobě střílil, Nicke?“ „Ano,“ odpoví Nicke a má takový divný a slabý hlas. „Střílil po mně... ale kvůli tomu neplač... hlavně že se tobě nic nestalo!“ Nicke je chudý a hloupý námořník, leží tu a myslí si, že teď zemře. A je rád. Udělal v životě mnoho hloupostí a je rád, že poslední jeho čin byl správný a dobrý.“²⁶

Z této ukázky je patrná zajímavá transformace, kdy se ze záporného hrdiny stává pod tíhou viny, lítosti a dokonce i lásky hrdina kladný. Proto Nicke zároveň spadá do kategorie dynamických postav, o nichž bude pojednáno dále.

Zajímavým typem prózy s pohádkovými motivy je i *Ronja, dcera loupežníka*. Očekávali bychom u ní vzhledem k danému žánru (loupežnický román/autorská pohádka) stejně pojatou polaritu postav jako u výše zmíněných titulů, ale konkrétně v tomto případě zlo jako takové Lindgrenová přenáší do jiných sfér. Snad jedinými opravdu zápornými postavami jsou zde nadpřirozené postavy *větrnic*, s nimiž ovšem hrdinové nebojují, pouze se jim snaží vyhýbat. Fungují zde spíš než jako zosobněné zlo jako zosobněné nebezpečí, jako něco, před čím se dětské protagonisty mají mít na pozoru, něco, před čím matky obvykle varují své děti. Charaktery postav jako takových jsou prezentovány vzdor povolání, které jsme z pohádek zvyklí vnímat negativně, reálným způsobem. Tím se typy postav podobají spíš těm, na něž jsme zvyklí z autorčiných příběhových próz. Pouze kulisy jsou zde pohádkové.

Do skupiny kladných hrdinů samozřejmě patří, jak jsem již uvedla, i mnozí další z autorčiných próz. Jsou to kupříkladu kamarádi detektiva Kalleho, Melker a jeho děti, které jsou k ostatním přátelské, vlídné a vždy ochotné pomoci, vychované děti z Bullerbynu, poslouchající své rodiče, či loupežnická dcera Ronja, jež nesouhlasí s násilnými praktikami loupežníků a odmítá po otci jednou převzít jeho nepoctivé řemeslo. Rozdíly mezi protagonisty však nejsou tolik patrné.

---

²⁶ LINDGREN, Astrid. *Kalle Bomkvist zasahuje*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1964, s. 116.

2.2. DYNAMICKÉ A STATICKÉ POSTAVY

Ve spisovatelčiných prózách se z hlediska vývoje charakteru hrdinů objevují dva typy postav. Jsou zde ty, které se v průběhu děje žádným způsobem nevyvíjí, nikam nesměřují, nemění pod vlivem událostí své názory, postoje ani povahu. Proti nim pak stojí ti, kteří prochází určitými vnitřními změnami, jež zcela nebo částečně transformují jejich dosavadní identitu, a tím se stávají novými osobnostmi s novým smýšlením a povahovými vlastnostmi.²⁷

Jednu z nejvýraznějších transformací můžeme pozorovat u Karla, jednoho z Bratrů Lví srdce. Na začátku knihy ho autorka představuje jako ustrašeného malého chlapce, který má zanedlouho zemřít. Jeho milující bratr Jonatán se ho snaží utěšit a dodat mu odvalu a sílu. On je hrdinou v pravém slova smyslu od samého začátku příběhu. Když totiž dojde v domě, kde bratři bydlí, k požáru, neváhá Jonatán obětovat vlastní život, aby zachránil svého sourozence. Zde můžeme pozorovat velký kontrast mezi oběma postavami. Jonatán, který je nebojácný, a Karel, jenž má naopak strach téměř ze všeho. Je to však právě on, kdo se v průběhu příběhu změní k nepoznání a v závěru oplatí bratrovi jeho službu.

Ovlivněn svým statečným bratrem a patrně též přechodem do paralelního světa, v němž mizí zpočátku alespoň jeho fyzický handicap, začne Karel postupně měnit své chování, smýšlení a způsob sebepřijetí. Čtenář tak snadno může vypožorovat, s jakou jistotou a odhodláním bojuje po boku svého bratra za práva utlačovaných. Svou nově nabytou odvahu projevuje například tehdy, když se snaží dokázat, že jedna z vedlejších postav, jménem Jossi, je zrádce. Přestože mu zprvu nikdo nevěří, chce svou pravdu prokázat, což se mu také nakonec díky Jossiho vypálenému znamení na hrudi podaří. Tímto činem tak napomůže k následnému vítězství nad zlem. Oba bratři společně přelstí Tengila i temnou pohádkovou nestvůru Katlu, a za cenu mnohých obětí nastolí v pohádkové Nangijale opět klid a mír.

---

²⁷ Viz PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 149. ISBN 80-729-0045-5.

V závěru si Karel pro své odvážné činy vyslouží přezdívku Lví srdce, kterou jeho starší bratr získal již při osudném požáru v rodném domě. Karlova pozoruhodná transformace ve skutečného hrdinu vrcholí ve chvíli, kdy je Jonatán smrtelně raněn. Tehdy vezme Karel osud do svých rukou a směle se rozhodne skočit s ním do Nangilimy, vstříc neznámým dobrodružstvím.

V souvislosti se změnou charakteru postavy je další zajímavou postavou již zmiňovaný darebák Nicke z knihy *Kalle Blomkvist zasahuje*. V předchozí kapitole byl popsán jeho progres z hlediska charakteru. Je však nezbytné, aby byl zmíněn i zde. Nejprve autorka Nickeho představuje jako zlosyna napomáhajícího únosu profesora a jeho syna Rasmuse z jejich letní vily. Již v tomto okamžiku však Lindgrenová naznačuje, že to nemusí být tak jednoznačné, že někdy věci nejsou takové, jaké se na první pohled zdají být. V této chvíli sehraává důležitou úlohu postřeh a intuice jedné z dívčích hrdinek, unesené Evy Lotty. Jejím prostřednictvím pozorný čtenář může odhalit to, co ostatním aktérům zatím zůstává skryto. Eva Lotta muze bedlivě pozoruje a ke svému překvapení shledává, že tento, pro ni neznámý muž, ve skutečnosti nevykazuje typické rysy zločince:

„Tehle Nicke má modré prohnané oči a kulatý dobrácký červenavý obličej. Tvář má vskutku dobráckou, i když se zrovna teď tváří mrzutě.“²⁸

Její instinkt potvrzuje Nickeho chování k Rasmusovi:

„Jako by ho Rasmusova otázka přivedla do dobré nálady. Posadí si Rasmuse líc na klín a dá se náhle do zpěvu. ‚Hrabě měl pejska, jmenoval se Trulle...‘ ‚Jak se jmenuješ ty?‘ táže se zvědavě Rasmus. ‚Nicke,‘ zašklebí se Nicke. ‚Nicke je jméno mé, víš,‘ zpívá hřmotně.“²⁹

Čtenář se tak brzy dozvídá, že má Nicke pro tohoto chlapce až nepochopitelnou slabost. Postupem času je více než jasné, že se nejedná o klasického padoucha, ale o člověka, který je natolik hloupý (slaboduchý), že se nechá ostatními vmanipulovat do situací, o nichž sám ví, že nejsou správné. Nakonec však Nicke sebere veškerou

---

²⁸ LINDGREN, Astrid. *Kalle Blomkvist zasahuje*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003, s. 46. ISBN 80-00-01159-X.

²⁹ LINDGREN, Astrid. *Kalle Blomkvist zasahuje*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003, s. 47. ISBN 80-00-01159-X.

odvahu a rozhodne se postavit na odpor ostatním únoscům. Zlom u něho nastává na konci příběhu, kdy se rozhodne děti zachránit a neváhá obětovat ani svůj vlastní život. Právě v ten moment se ze zločince stává pravý hrdina.

Jiný typ postavy, která se v průběhu děje vyvíjí, je Mattis z loupežnického románu *Ronja, dcera loupežníka*. Zpočátku je popisován spíše jako hrdý, neohrožený a hrubozrný loupežník milující své povolání, svou rodinu a svou tlupu. Se ženou Lovisou, dcerou Ronjou a ostatními zbojníky obývá starobylý hrad uprostřed lesů a musí řešit časté nesváry se znepřátelenou loupežnickou tlupou Borka.

Impulesem k jeho proměně je únos Borkova syna Birka, jenž má sloužit jako rukojmí pro snadnější vyjednávání s loupežnickou protistranou. Tím si však vyslouží jen nepřízeň vlastní dcery, která posléze společně s Birkem opustí svůj domov. Tato skutečnost Mattise hluboce raní, jako by najednou vypadl z role vůdce, reaguje jako otec, jehož hrdost byla raněna. Zcela nekompromisně se zříká své dcery.

Autorka popisuje jeho vnitřní rozervanost, svár uražené mužské ješitnosti a bezvýhradné lásky. Zhrzený Mattis má zlomené srdce, jeho vztah s dcerou byl doposud výjimečný a plný péče, svobody, lásky a pochopení. Mattis je Ronjiným chováním zmatený a nedokáže si vysvětlit, kde ve své výchově udělal chybu. Neví, zda by měl Ronju odprosit a vše tím urovnat, či zda by bylo lepší si jako velký vůdce zachovat svoji hrdost a čekat, jestli ona sama nepřijde prosit o odpuštění.

Povahové vlastnosti vůdce loupežníků se v době odloučení od milované Ronji mění. Respektive mění se jeho priority a tudíž i jeho jednání navenek. Jeho tvrdohlavost a pýcha nakonec ustupují do pozadí a on si uvědomuje, že jeho chování bylo přehnané a neadekvátní, že dcera to zdělila po něm, a bude-li takto pokračovat, přijde o ni. Překoná tedy tu ze svých stránek, která dosud dominovala, a vydává se za Ronjou, aby ji poprosil o odpuštění a zároveň požádal, zda by se s ním nevrátila domů. Mattisova proměna v pokorného loupežníka graduje ve chvíli, kdy se zaručí i za bezpečnost syna svého nepřítele, jehož Ronja nehodlá opustit:

„Birk se k němu s nechutí blížil, ale ne s větší, než bylo nezbytné. Podíval se vzpurně na Mattise a zeptal se: ‚Co chceš?‘, ‚Vlastně ti jednu stříhnout,‘ řekl Mattis. ‚Ale neudělám to. Místo toho tě ze srdce prosím: Pojd’ teď s námi do hradu. Ne proto,

*že bych tě měl rád, pámbu chraň, to ne! Ale dcera tě má ráda, jak jsem pochopil, a snad se to i já naučím. Měl jsem v poslední době čas o ledasčem přemýšlet!*³⁰

Mezi dynamické postavy můžeme zařadit i Bosseho/Mia. Zakřiknutý chlapec nenáviděný svými pěstouny se během jediné noci stává královským synem, a to formuje jeho osobnost. Dostatek otcovské lásky a přívětivé prostředí z něho brzy udělají odhodlaného mladého muže, který je schopen se vztyčenou hlavou přijmout svůj osud a postavit se na odpor zlu. Z obyčejného, emocionálně strádajícího a nesebevědomého chlapce, se stává hrdina, který nezná strach a překonává překážky na cestě ke svému cíli.

Mio je postaven před nelehký úkol, s nímž si musí poradit. V danou chvíli sice má možnost vzdát se a nebojovat, ale okolnosti, ani jeho vlastní charakter, mu to nedovolí. Kupředu ho žene skutečnost, že se stal urozeným princem a že k němu otcův, teď už i jeho lid, s nadějami vzhlíží. Zpočátku se sice nelehkého úkolu bojí, ale nakonec strach překoná. Podstatně se tak mění nejen jeho chování a jednání, ale i jeho vlastní sebehodnocení. Akceptuje a přijímá sám sebe, což je patrně nejpodstatnější vnímatelná proměna.

O něco menší proměnou co do chování a jednání projdou také Anika a Tomy, přátelé Pipi Dlouhé punčochy. Tyto děti pochází z úplně a dobře situované rodiny, jsou slušně vychované, závislé na svých rodičích. Doma na slovo poslouchají, neodmlouvají, chodí řádně do školy a nikdy se neúčastní žádné šarvátky. Představují tedy protipól jejich nové sousedky z vily Vilekuly. Přátelství s touto pihovatou slečnou je však změnilo. Ze zpočátku trochu příliš poslušných a škrobených dítek se stávají samostatnější a odvážnější jedinci. Už se neschovávají za mamčinu sukni, jako tomu bylo na počátku, neplní otrocky nařízení dospělých, dokážou se zodpovědně a samostatně rozhodovat a nést důsledky svých rozhodnutí. Dovedou se postavit za slabší a zároveň se odváží provést po boku své kamarádky občas něco rebelantského.

Jejich proměna probíhá postupně. Nejprve jsou oba sourozenci spíš šokováni samostatností a nebojácností Pipi. Na druhou stranu je fascinuje její síla, zkušenosti i schopnost se o sebe postarat:

---

³⁰ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 128. ISBN 8000008637.

„Pipi se uměla ohánět! Tomy a Anika se usadili na truhlíku a dívali se, jak si Pipi vede s těstem, jak sází perníčky na plech a jak je strká do trouby. Bylo to skoro jako v biografu.“³¹

Pipi je na rozdíl od Tomyho a Aniky příkladem postavy statické. Čtenář u ní nezaregistruje žádný vývoj, žádnou změnu. Od začátku je charakteristická svým odbojným chováním, silou a neohrožeností. Ať se jedná o první, druhý či třetí díl, vždy je stejná. Nezáleží na tom, jaká nová dobrodružství zažije a s jakými lidmi se setká, zůstává stále stejně nekonvenční, inspirující přání i sny dětského čtenáře.³²

V jednotlivých prózách nalezneme mnoho podobných, v průběhu děje se neměnicích postav. Mezi ně patří například skupinka dětí z Bullerbynu, malá Lotta z Rošťácké uličky či Kalle Blomkvist. Tito hrdinové se v příběhu nijak podstatně nevyvíjejí, neprochází žádnou výraznou proměnou. Patrně je tomu tak i proto, že je spisovatelka nevystavuje situacím, které by je mohly podstatným způsobem ovlivnit. Hrdinové jejích knih jsou součástí běžného socializačního procesu, v němž si přirozeně osvojují své role na základě výchovy a očekávání rodičů. Zdá se, že výraznějších proměn dosahují zpravidla ti dětské hrdinové, kteří nemají možnost vyrůstat v harmonickém prostředí, hrdinové čelící nějakému handicapu (absence jednoho či obou rodičů, tzn. absence vzorů; zdravotní handicap; případně přílišné podléhání konvencím). Takoví hrdinové mají zpočátku problém se svým sebepřijetím, tzn. musí se vydat na cestu sebepoznání. Co se proměn dospělých týká, pak nejzřetelnější projevy jsou patrné tam, kde je hrdina snadno ovlivnitelný (okolím, či vlastními afekty nebo pýchou). Čelí dominanci jedné ze stránek své osobnosti a jisté nevyrovnanosti, kterou je třeba harmonizovat, byť za cenu ztrát (života; zdánlivé převahy).

---

³¹ LINDGREN, Astrid. *Pipi dlouhá punčocha*. 6. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 16. ISBN 80-00-00940-4.

³² Viz ALCHAZIDU, Athena. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 517. ISBN 9788072773145.

2.3. POSTAVY DOSPĚLÝCH A DĚTÍ

Astrid Lindgrenová zobrazuje ve svých knihách svět dospělých i dětí. Často je zřetelná její tendence vyzdvihovat, co se schopností a morálního kreditu týče, dětské postavy nad dospělé.

Děti se vyskytují ve všech prózách, jež analyzuji, neboť právě ony jsou hlavními hrdiny. Vedlejší dospělé postavy se naopak ve většině případů projevují pouze minimálně, autorka jim nedává možnost příliš vyniknout. Děti jsou zpravidla ve všech spisovatelčiných prózách zobrazovány jako čisté a neposkvrněné duše, naopak někteří dospělí oplývají špatnými charakterovými vlastnostmi. V případě próz s pohádkovými motivy a próz detektivních se mnohdy stávají hrdiny ryze zápornými, kteří škodí ostatním.

Specifickou a svým způsobem stereotypně vnímatelnou skupinou dospělých postav, které spisovatelka popisuje, jsou postavy rodičů. Ty mají většinou ke svým dětem specifický přístup. Jejich rodičovská role se řídí podobným scénářem. Rodiče dbají na výchovu svých dětí, přesto jim však nechávají dostatek volnosti, čímž umožňují jejich zdravý a přirozený vývoj. Rodiče ve většině příběhových próz učí své potomky společenským normám a etickým hodnotám. V genderové rovině to pak znamená, že se chlapci formou nápodoby učí být chlapci/muži a dívky se učí být dívkami/ženami. Od toho se pak odvíjí to, co se od dětských hrdinů v budoucnu očekává. Pakliže je malý hrdina knihy vychováván v úplné a fungující rodině, je jeho dětství zpravidla plné lásky a pocitu bezpečí.

Příklad můžeme najít v *Dětech z Bullerbynu*. V této příběhové próze, prostoupené prvky idylického života na venkově, jsou zobrazena různá dobrodružství skupiny šesti dětí. Všechny pochází z milujících rodin a všem je dovoleno užívat si dětství naplno. Již v tomto období je však zřetelné vymezení genderové, jak bude pojednáno v následující kapitole.

Rodiče představují pevné pilíře v životě dětí. Spisovatelka jim v příběhu nedává moc prostoru, jsou totiž většinu času zaneprázdněni svou prací a starostmi o hmotné zabezpečení rodin a potomků. Přesto se ale o nich můžeme mnohé dozvědět. Působí

spíše jako pozorovatelé, nejsou aktivními vychovateli, základy výchovy jakoby už byly dány dříve, před samotným příběhem. Nesnaží se děti přehnaně kárat, něco jim zakazovat. Mají pro jejich fantazii a hravost velké pochopení. Právě touto tolerancí představují na tehdejší dobu poněkud netypický příklad rodičovství.

Matky zastávají role udržovatelek tepla rodinného krbu. Starají se o chod domácnosti, uklízejí, perou a vaří. Otcové zaujímají role odlišné, pracují, starají se o zvířata a o chod statku. Jsou sice živiteli rodiny, ale občas se od práce odtrhnou a jdou si s dětmi zadovádat, čímž odkrývají svou dětskou duši, jež v nich přetrvala až do dospělosti. V knize můžeme nalézt mnoho takových příkladů, např. když se otcové rozhodnou zajezdit si s dětmi na sáňkách.³³

„Když jsme konečně vytáhli saně do všech kopců a právě chtěli u naší stodoly nasednout k nové jízdě, vyšel z vrat tatínek a Ollův tatínek a Brittin a Annin tatínek. A náš tatínek řekl: ‚Poslyšte, děti, můžeme si půjčit ty saně?‘ A pak se na ně posadil, a strýček Erik a strýček Nils taky. A rozjeli se z kopce dolů. My jsme čekali. Ale když se vrátili, chtěli si vypůjčit saně ještě jednou, že prý je sáňkování velká legrace. Vida, jak i dospělí jsou někdy jako děti!“³⁴

Takovéto činnosti by matky v knihách A. Lindgrenové nikdy provádět nešly. Ony jsou zobrazovány jako rozumné a racionální bytosti, nemající v oblibě podobné spontánní radovánky. Místo toho svou laskavou, ale pevnou rukou drží rodinu pohromadě.

Stejný model najdeme v *Lottě z Roštácké uličky*. Dospělí, zde opět rodiče, vychovávají své děti podobným způsobem jako ti z Bullerbynu. Jsou spíše benevolentní, shovívaví a chápaví. Jejich výchova se podobá dnešnímu modernímu trendu výchovy dětí. Velká trpělivost Lottiných rodičů se projeví ve chvíli, kdy se malá Lotta rozhodne odstěhovat z domova a zařídit si vlastní bydlení. Ti, místo aby dívce tento nerozumný nápad rozmluvili, rozhodnou se, že ji v něm podpoří a takticky vyčkají, až Lottě samotné dojde, že bez matky a otce ještě nemůže žít, neboť potřebuje někoho, kdo ji krmí, šatí, ale hlavně objímá a miluje.

---

³³ Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 90-92. ISBN 8000017946.

³⁴ LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2009, s. 75. ISBN 978-80-00-02372-4.

„Vtom zase někdo přicházel po schodech. Byl to tatínek. „Ach ouvej, takové neštěstí,“ řekl. „Po městě se povídá, Lotto, že ses odstěhovala z domova, je to pravda?“ Lotta kývla. „Ano, odstěhovala jsem se.“ „Tak to vím o někom, kdo bude dnes večer plakat, a to bude tvůj ubohý tatínek. Jen si to představ, až přijdu večer do vašeho pokojíčku, abych řekl dětem dobrou noc, bude jedna postýlka prázdná, Lotta bude pryč!“ „To se nedá nic dělat,“ řekla Lotta (...)“³⁵

Autorka klade důraz na nutnost bezvýhradné lásky rodičů, která je třeba pro harmonický vývoj dětí. Lásku nepodmíněnou, lásku založenou na svobodě a volbě. Lásku, která dá dítěti jistotu, že je milováno za každých okolností, vyjádřenou empatií, tolerancí, snahou vybudovat bezpečí pro zdárný rozvoj a sebepřijímání dítěte. Dítě nemusí být bezchybné a úspěšné, nemusí si lásku zasloužovat, a ona přesto je. Láska se zde nezakládá na zvláštních zásluhách, ale štěstí, jako cíli života.

V nonsensových příbězích o Pipi se rovněž můžeme setkat s dospělými postavami. Zde se však nejedná o rodiče hlavní hrdinky. Spisovatelka hned na začátku vysvětluje, že dívčina matka již zemřela a otec je králem na ostrově černochoů. Pipi žije bez rodičů, a navzdory zaběhnutým konvencím se stává samostatnou a nezávislou bytostí. Její otec se objevuje až ve druhém díle knihy (*Pipi Dlouhá punčocha se nalodí*). Autorka nechává čtenáře nahlédnout do tohoto mimořádně vřelého vzájemného vztahu otce s dcerou. Láska otce a dcery je v prózách A. Lindgrenové často zvýznamňována. Jako by právě tento vztah byl silnější a vřelejší, než všechny ostatní. Výrazněji patrné je to, zřejmě s ohledem na to, jak to obvykle bývá v reálném životě, v případě, kdy se jedná o dívku - jedináčka. Výchovné metody takových otců, zde konkrétně černošského krále, jsou však poněkud nestandardní. Nechává vlastní dítě žít samotné, nestrachuje se o ni tak, jak to u rodičů bývá zvykem, nesnaží se ji poučovat a předávat životní moudra, protože sám dobře ví, že Pipi takové rady nepotřebuje. Ve svém nitru je sám dítětem. Asi jen těžko bychom našli otce, který by hrál se svým potomkem přetlačovanou a porovnával tak svou sílu s jeho.

„Na celém světě byl jenom jeden člověk, který měl stejnou sílu jako Pipi, a to byl její tatínek. Ted' tu tedy seděli naproti sobě a vši silou se snažili jeden druhému přetlačit

---

³⁵ LINDGREN, Astrid. *Lotta z Rošťácké uličky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 97. ISBN 80-00-00897-1.

předloktí až ke stolu, ale nepodařilo se to ani jednomu. Nakonec se kapitánovi Dlouhé punčoše přece jenom trochu zachvěla ruka a Pipi řekla: „Až mi bude deset, tak tě, táto Efraime, určitě přetlačím.“ A táta Efraim jí přitakal.“³⁶

Hyperbolizace těchto skutečností ovšem souvisí se zvoleným žánrem a nonsensovým charakterem prózy. Situace neodpovídá realitě, jedná se o pouhé sny a fantazie dětí, které by si přály, aby s nimi jejich otcové podobné hry hráli. Rovněž není možné, aby se takto malá dívka byla schopna vyrovnat silou svému otci.

Pestřejší paletu dospělých osob můžeme nalézt v příběhové próze *My z ostrova Saltkråkan*. Jednou z nich je vdovec Melker, který se po smrti své ženy musí starat o jejich čtyři děti zcela sám. Jak se však hned na počátku knihy dozvídáme, na tuto roli často nestačí.

Dalším dospělým, vyskytujícím se v příběhu, nedává spisovatelka již tolik prostoru vyniknout. Přesto zde lze najít zajímavé odstíny dalších charakterů. Za zmínku stojí například „domácí“ obyvatelé ostrova, rodiče Teddy a Freddy, nebo Petter Malm, který si snaží získat srdce Melkerovy dcery Malin. Ze všech analyzovaných próz, je tato jediná, kde se Lindgrenová dotýká tématu probouzející se lásky mezi mužem a ženou. Již při prvním setkání Malin s Petterem je patrné, že autorka zamýšlí udělat z této mladé dvojice šťastný pár.

*„Bylo vidět, že se mu od ní vůbec nechce. Ještě dlouho potom stáli před obchodem, on a Malin, a povídali si.(...) Nakonec už Malin neměla čas stát tam déle, a princ šel. Pozadu, jako by se na ni chtěl dívat co nejdéle.“*³⁷

Matka a otec Teddy a Freddy, manželé Grankvistovi, uplatňují stejný model rodičovství, jaký známe od *Dětí z Bullerbynu* či *Lotty z Rošťácké uličky*. Jejich dětem je ponechávána svoboda, na niž mnozí další dětské hrdinové nikdy nedosáhnou.

Dalším dospělým, vyskytujícím se v této knize, je Söderman, dědeček věčně upovídané Stiny. Ten je shovívavý a trpělivý. Je zobrazován jako ukázkový prarodič, kterého jeho vnouče miluje a rádo se k němu na prázdniny vrací. Jeho životní

---

³⁶ LINDGREN, Astrid. *Pipi dlouhá punčocha*. 6. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 156. ISBN 80-00-00940-4.

³⁷ LINDGREN, Astrid. *My z ostrova Saltkråkan*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2004, s. 165-166. ISBN 80-00-01366-5.

zkušenosti mu umožňují brát hlídání své neposedné vnučky s nadhledem a klidem. V porovnání se vztahem rodičů a dětí v jiných autorčiných dílech je přístup Södermana k vnučce ještě více benevolentní a Stina má volnost ve všem, co dělá. Rovněž můžeme říci, že se o svou vnučku příliš nestrachuje. Zde můžeme pozorovat rozdíl mezi vztahem prarodiče a vnoučete a vztahem mezi otcem a jeho potomkem. Otcové jsou totiž Lindgrenovou prezentováni jako ti, kteří si o své děti dělají starosti. Dědeček Söderman je však vzhledem k jeho staršímu věku již více umírněný a klidný. Pokud nastane situace, kdy ho Stina opravdu zlobí, vyhrožuje jí, že ji pošle zpět k rodičům. Takovýto přístup na děvče platí.

Zajímavým charakterem je i Björn Sjöblom, místní učitel. Jedná se o upřímného a milého člověka, jenž nikdy nenechá nikoho na holičkách a má slabost pro Malin, Melkerovu dceru. Je tak již druhým nápadníkem usilujícím o její srdce. Malin ho však odmítá a bere ho pouze jako dobrého přítele. Proto se Björn, místo doprošování a neustálé snahy na tuto mladou slečnu zapůsobit, rozhodne zasnoubit s jinou dívkou a tím uvolnit cestu Petterovi, který na Malin udělá dojem hned na první pohled. Björnův charakter je čistý, zcela neposkvrněný. Nejedná se o závistivého a nepřejícného člověka, nýbrž o „pravého“ muže, který je schopen s grácií přijmout svou porážku.

Dalším příkladem fungujících rodičů jsou rovněž Mattis a Lovisa, otec a matka Ronji, z knihy *Ronja, dcera loupežníka*. Ti rovněž svou dceru nade vše milují a Mattis je dokonce ochoten pro svou lásku k ní změnit svá předem pevně daná rozhodnutí a potažmo s nimi i svou povahu, jen aby jeho dítě bylo šťastné a spokojené. Jeho žena Lovisa je velmi zajímavým typem ženské hrdinky. Je velice silná osobnost, která se nedá zahnat do kouta a má důležité slovo v loupežnické tlupě. Je také správná matka a vhodný vzor pro svou dceru. Její postavu rozeberu více v další kapitole.

Některé dospělé postavy vyskytující se v pohádkových a detektivních prózách jsou, jak již bylo uvedeno, záporné. Vždy se jedná pouze o dospělé, nikdy jimi nejsou děti. Ty totiž spisovatelka znázorňuje jako veselé, odvážné a odhodlané bytosti, které žijí ve svém vlastním, harmonickém světě. Bez výjimky jsou všichni, na rozdíl od dospělých, bezúhonní a nevinní.

2.4. POSTAVY MUŽŮ A ŽEN

Autorka svým způsobem stereotypně prezentuje role mužů a žen. Zatímco muži, jak už bylo zmíněno, vydělávají peníze, ženy jsou ve většině případů v domácnosti a starají se o výchovu a zázemí svých potomků. Spisovatelka ve svých příbězích zdůrazňuje jejich význam při výchově dětí a ukazuje jejich sílu, odolnost a výdrž. V následujících dvou kapitolách budou charaktery nejpodstatnějších mužských protagonistů a ženských protagonistek detailněji rozebrány.

2.4.1. MUŽI

Přestože role muže v rodině odpovídá té, kterou známe z patriarchálních forem společnosti, tzn. muži mají primární zodpovědnost za její blaho a prosperitu, jsou v autorčiných prózách, na rozdíl od žen, zobrazováni mj. jako snílci. Mnohdy je čtenáři dokonce naznačováno, že představují tzv. „dospělé děti“, které stále ještě potřebují zažívat nějaká dobrodružství. To oproti patriarchálnímu vnímání oslabuje jejich pozici coby hlavy rodiny. Do té autorka ve svých prózách nenápadně přesouvá své ženské hrdinky, jak bude pojednáno dále.

V rámci socializace podobný model přejímají již dětské hrdinové v autorčiných prózách, rostou do svých genderových rolí, jak je to patrné především v příběhových prózách, zvláště v *Dětech z Bullerbynu*. Nadto přijímají obvyklé atributy odlišující dítě a dospělého, zejména co do přirozenosti, živelnosti, smyslu pro spravedlnost, schopnosti rozvoje fantazie apod. Důkazem může být několik příkladů uvedených níže.

POSTAVY CHLAPCŮ

Mnoho společných charakteristických rysů mají například Mio a oba Bratři Lví srdce, hlavní protagonisté pohádkových próz s prvky fantasy. Lindgrenová je prezentuje jako smělé a srdnaté chlapce, jejichž životním posláním je pomoci druhým. Mají před

sebou těžký úkol, který musí být úspěšně splněn. Takovéto náročné úkoly, zahrnující nebezpečné situace a boje, na jejichž výsledku závisí životy a štěstí dalších lidí, svěruje spisovatelka výlučně protagonistům mužského pohlaví. Ti, i přes svůj nízký věk, své poslání opravdu naplňují.

Z mladších mužských hrdinů je vhodné zmínit chlapce z příběhové prózy *Děti z Bullerbynu*. Ti jsou často co do jednání, chování, koníčků, způsobu řešení situací a konfliktů v opozici s dívkami. Chlapci a děvčata tvoří skupinky, jež se sice někdy promíchají, ale většinu času zůstávají genderově rozdělené. Pokud někdo z hochů projeví zájem o děvčata, musí čelit posměškům ostatních, neboť se zdá být zcela nepřipustné se více než jen kamarádit s představitelkou opačného pohlaví:

„Olle seděl vedle mne, a tak mě začali Lasse a Bosse škádlit a křičeli: ‚Jé-ženich a nevěsta, ženich a nevěsta!‘ To říkají jenom proto, že Olle není takový nafoukanec, který si nikdy nechce hrát s holkama. Když se mu posmívají, tak si toho nevšímá a hraje si stejně s klukama, i s holkama. Ostatně Lasse a Bosse si taky chtějí hrát s holkama, ale dělají, jako že o to nestojí.‘³⁸

Chlapci vykazují charakteristické mužské rysy, jako jsou síla a odvaha, zachování genderových stereotypů. Jsou popisováni jako dobrodruzi, od nichž se nečeká žádná pomoc matce v domácnosti. Neradi do svého kolektivu přibírají dívky, a pokud tak učiní, je to proto, aby jim dokázali, v čem je převyšují a v čem jsou lepší než ony, případně aby využili jejich schopnosti (úklid, péče apod.). Přesto je nutné zmínit, že autorka vyzdvihuje důležitost lásky, přátelství, jistého respektu a vzájemné pomoci mezi dětmi obou pohlaví:

„Jednou byl Bosse skvělý. Ve škole jsme měli kluka, který mi dal herdu, protože jsem do něho náhodou strčila, až mu vypadly knihy. Ale Bosse mu ji vrátil a řekl mu: ‚Ještě jednou si to zkus, a uvidíš!‘³⁹

Navzdory faktu, že se chlapci od děvčat co do povahy a způsobu jednání a chování liší, mají je rádi a jsou ochotni se za ně kdykoli postavit.

---

³⁸ LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2009, s. 17. ISBN 978-80-00-02372-4.

³⁹ LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2009, s. 112. ISBN 978-80-00-02372-4.

Mírný kontrast s hochy z Bullerbynu představuje postava detektiva Kalleho. Ten se nebojí přátelit s dívkami, dokonce je jedna z nich, Eva Lotta, jeho nejlepší přítelkyní. Hlavním důvodem jeho kladného vztahu k opačnému pohlaví je patrně Kallův o něco vyšší věk. Zatímco chlapcům z Bullerbynu je okolo devíti let, Kallemu je už třináct. Proto má odlišné postoje a názory. Dalším důvodem je také to, že dívka vnáší do detektivního pátrání ženskou logiku a přemýšlení, což se při řešení zločinů velice hodí. Je proto důležitou součástí pátracího kolektivu. Autorka nenápadně předkládá čtenáři podstatu kooperace obou pohlaví a možnost využití pohlavím daných odlišností.

POSTAVY MUŽŮ

Kromě již výše uvedeného harmonického rodinného modelu, v němž muž v rámci soužití se ženou bezchybně plní svou roli, má autorka tendenci ve svých knihách ukazovat i příklady rodin, v nichž pozice ženy není obsazena, či je saturována někým jiným, než matkou. Zde je ovšem zdůrazněn otcův handicap.

Příkladem takového mužského hrdiny je vdovec Melker. Na něm autorka ukazuje, co se stane s fungováním rodiny, pakliže v ní není zaplněna mateřská pozice. Melker je klasickým představitelem otce s dětskou duší. Přes svůj sklon opomíjet někdy realitu, je dobrým otcem, který nikdy nedá na své děti dopustit a vždy je všem ochoten pomoci. Lidé ho proto mají rádi a mluví o něm jako o velkém dobrákovi. Jeho schopnosti zajistit chod domácnosti jsou však téměř nulové. Lindgrenová tohoto vytíženého otce líčí jako nešiku, jenž zkazí vše, nač sáhne. Příkladem je situace, kdy Melker vaří pro své děti „okouní specialitu“ a ta se mu příliš nepodaří. Děti se však na svého otce vůbec nezlobí, naopak se ho snaží utěšit:

„Ještě stále se usmíval, když nesl k ústům první sousto. Potom však vydal bezmocný bublavý zvuk. Malin a kluci už také ochutnali a zůstali s pusou dokořán. ‚Kolik jsi tam dal soli?‘ zeptala se Malin a odložila vidličku. Melker se na ni podíval a zavzdychal. ‚Podle potřeby,‘ řekl těžce. (...) ‚Ale tati, proč jsi tak smutný,‘ tiše

*mu domlouvala Malin, když viděla, jak sedí s hlavou v dlaních. „Protože jsem k ničemu,“ odpověděl Melker a vzhlédl k ní očima plnýma slz.“*⁴⁰

Přesto lze obdivovat jeho vytrvalost, s jakou navzdory všem nezdarům zkouší znovu uspět. Jeho děti s ním pojí silné pouto. Vědí, že ač je otec nešikovný a žije si ve vlastním fantaskním světě, velice je miluje a nikdy by je neopustil. Rodina by však asi jen velmi obtížně mohla fungovat, kdyby si mateřskou roli neosvojila Melkerova devatenáctiletá dcera Malin. Bez ní by si vdovec pravděpodobně nedokázal poradit.

Velmi zajímavým hrdinou je Mattis, otec svéhlavé Ronji. Na jedné straně uznávaný loupežník vzbuzující respekt a úctu své tlupy, na druhé straně něžný a milující manžel a otec, jenž se nebojí před ostatními ukázat své city a dobrosrdečnost. Hned na počátku příběhu projeví dojetí a svou velkou radost z narození dcery. Jedná se o velice explicitní projev emocí:

*„S jásotem běhal a skákal po celé síni a hlaholil jako bez rozumu: „Narodilo se mi dítě! Slyšíte? Narodilo se mi dítě!“ „A copak to je?“ zeptal se Plešek ze svého kouta zvědavě. „Je to dcera - loupežnice, radost a potěšení!“ vykřikoval Mattis. „A tady ji máme, tu naši loupežnickou dcerku!“ (...) Stál a díval se s obdivem na její jasné oči, malou pusinku, bezbranné ručičky, a samou láskou se až třásl.“*⁴¹

Autorka zde čtenáři představuje jistý paradox. Mattis na ostatní působí, jako by měl povahu hrozivého bojovníka, na druhou stranu se však za zavřenými dveřmi a mezi svými blízkými mění k nepoznání a stává se z něho velice citlivý a chápavý člověk. Odhaluje své nitro, odkrývá to, co by před vnějším světem považoval za projev slabosti, respektive, co by jeho nepřátelé považovali za projev slabosti. Tváří tvář zázraku zrození odkládá zábrany a sebekontrolu. Podobně odhaluje své ledví v okamžiku, kdy čelí smrti blízkého člověka, jednoho ze svých loupežníků. Silný muž projevuje svou slabost, dává průchod slzám, ať už radosti, nebo smíchu. Jedná se o nejsilnější emocionální projevy spisovatelčiných próz. A paradoxně se s nimi setkáváme u muže. Stejný paradox je patrný níže.

---

⁴⁰ LINDGREN, Astrid. *My z ostrova Saltkråkan*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2004, s. 99. ISBN 80-00-01366-5.

⁴¹ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 8. ISBN 8000008637.

Dalším rysem Mattisovy povahy je totiž jeho strach. Tematizuje svou nepřiměřenou obavu o dceru. Ani Lovisa, Ronjina matka, se o ni nebojí tolik. Ronja pro něho znamená úplně vše a život bez ní si nedovede představit. Proto má o ni obavy, když bloudí sama po lesích:

„*Hm, ‘řekl Mattis. ‘Co já prožil strachu, že v lese zabloudíš, Ronjo!’*“⁴²

Možná bychom mohli mluvit i o jakémsi studu či zbabělosti přiznat se ke svému skutečnému povolání. Nechce své dítě zatěžovat natolik krutými skutečnostmi, jež do jejího nevinného života vůbec nepatří. Je tedy shovívavým otcem, který chce svou dceru ochránit:

„*Ale teď, když to měl vysvětlovat Ronje, mu to tak nešlo. Věděl, že jí to musí všechno říct, ale tu chvilku ještě oddaloval. ‘Jsi takové malé, nevinné dítě, Ronjo, tak jsem o tom před tebou nechtěl moc mluvit!’*“⁴³

Autorka na jeho postavě odhaluje široké spektrum vlastností, často protichůdných, a hlavně, proti tradiční představě muže jako ryze racionální bytosti, odkrývá jeho emocionální stránku, jeho slabosti. Dalo by se říci, že tím svým způsobem boří zažitý genderový stereotyp „maskulinního muže“ (oslabení racionality a síly) a současně „femininní ženy“ (posílení racionality a vnitřní síly, zdánlivé oslabení emotionality), jak bude zmíněno níže.

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že většina mužských hrdinů si je povahově velmi podobná. Není podstatné, zda se jedná o chlapce, nebo o dospělé muže. Přesto, že reprezentují tzv. silné pohlaví, Lindgrenová je zobrazuje jako velmi citlivé a často neschopné řešit problémy. Toto se nejvíce projevuje v krizových situacích, kdy si muži neumí sami poradit a potřebují ženy, které jsou schopny vše vyřešit za ně.

---

⁴² LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 51. ISBN 8000008637.

⁴³ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 52. ISBN 8000008637.

2.4.2. ŽENY

V autorčiných prózách z hlediska způsobu jednání a vystupování jednoznačně dominují ženy. Ne snad co do prostoru, kterého by se jim v prózách dostávalo, ani co do popisu jejich charakterů, ale co do klíčivosti/skeletovosti jejich postav v rámci děje, v řešení konfliktů a životních situací. Všechny spojuje obrovská vnitřní síla, odolnost a houževnatost, díky nimž jsou schopny zvládat často i velmi obtížné životní situace. U některých z nich je to také obdivuhodná schopnost podmanit si muže a získat si jejich uznání a respekt. Ženy v příbězích Astrid Lindgrenové se jen tak nevzdávají a vždy dosáhnou svého cíle. Některé jsou dokonce hlavou rodiny a zastávají tak funkci, která je většinou připisována mužům. Zvláštní je, že často této své pozice dosahují nikoli svou dominancí, ale naopak tichou silou, moudrostí, plněním povinností a zdánlivou submisivitou.

Důvodem, proč autorka ve svých dílech vyzdvihuje postavení žen, je fakt, že v její rodině vždy ženy dominovaly:

„Otec Samuela Augusta, Samuel, byl schopný, usměvavý a mírný muž. Jeho matka Ida byla stejně schopná, ale zřejmě rozhodnější, alespoň výraz ve tváři neměla tak měkký jako její manžel. (...) V Hannině příbuzenstvu také najdeme příklady citlivých až přecitlivělých mužů a silných, spíše odtahitých žen. K její matce měla respekt celá obec. (...) Hanna po ní podědila kromě znalostí i inteligenci, silnou vůli a nevyčerpatelnou energii, která občas zabíhala až do svéhlavosti - tedy vlastnosti, které lehce vystopujeme i u vnučky Astrid.“⁴⁴

V této kapitole uvedu několik hrdinek, na nichž lze výše uvedenou dominanci žen nejlépe demonstrovat.

---

⁴⁴ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 86. ISBN 8000017946.

POSTAVY DÍVEK

Za jednu z nevýraznějších dívčích postav, jež autorka za svůj život vytvořila, je považována Pipi Dlouhá punčocha.

„Spojením tradice klasické pohádky, anglosaské literatury a idylického realismu vytvořila zcela nový typ dětské literární postavy.“⁴⁵

Jelikož se jedná o nonsensově laděnou prózu, Pipi se ve všech směrech vymyká povahovým rysům charakteristickým pro ostatní hrdinky. Její chování a vlastnosti se podobají spíše chlapeckým, skoro až mužským, neboť je velmi silná, svéhlavá, odhodlaná a nebojácná. Na tehdejší dobu (dobu vydání prózy) se Pipi chovala skandálně. Proto tato kniha nebyla, dle názoru veřejnosti, zrovna dobrým příkladem pro dětské čtenáře. Brzy se však ukázalo, že Pipi není pro jejich vývoj hrozbou.

„(...) Pipi je revolucionářka, zastánkyně vzpoury v dětském světě, která si hraje s fantazií a fantaskností. Skutečně revolučně by se Pipi zřejmě chovala, až kdyby ji autorka spolu s Tonym a Anikou nechala vystupovat v knize pro mládež, a tak by definitivně podněcovala stávající společenské autority, zpochybnila by jejich hodnoty a žádala změny. To se ale nestane. Astrid Lindgrenová není bořitelka společenských pořádků. Tomy a Anika vyrostou a přizpůsobí se a Pipi zůstane v dětství. Tam už zůstane navěky, stejně jako Medvídek Pú a všichni ostatní.“⁴⁶

V knize nalezneme několik momentů, kdy se projevují její pozitivní vlastnosti, jako jsou štedrost či ochota pomáhat slabším a utlačovaným:

„Pipi šla rovnou k nim a Bengtovi zařukala ukazováčkem do zad. ‚Poslouchej,‘ řekla, ‚to chcete z Vilíka nadělat fašírku, že vás na něho jde pět najednou?‘ Bengt se otočil a uviděl děvčátko, které ještě neznal.“⁴⁷

Pro postavu Pipi jsou typické i běžné dětské slabosti, např. typické lhaní (stírání hranice mezi realitou a fikcí, smysl pro fabulaci). Dívka boří obvyklé konvence,

---

⁴⁵ ALCHAZIDU, Athena. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 516-517. ISBN 9788072773145.

⁴⁶ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 168-169. ISBN 8000017946.

⁴⁷ LINDGREN, Astrid. *Pipi dlouhá punčocha*. 6. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 19-20. ISBN 80-00-00940-4.

vzhledem k absenci řádné výchovy není často sama schopna reálně zhodnotit nastalou situaci a zachovat se podle společenských pravidel. Její chování bývá nezřídka neomalené a nepatřičné. Ukázkovou situaci je možné nalézt v části příběhu, kdy je Pipi pozvána na čajový dýchánek k Aničině matce:

„Když se usadila, natáhla nohy a talíř s pečivem si položila na palce u nohou. Pak se pustila do jídla. Nacpala si plnou pusou, že ze sebe nevypravila ani slovo, přestože jí zrovna bylo do řeči. Za chvíli měla talířek prázdný. Vstala, pleskla do talířku jako do bubínku a šla se ke stolu podívat, jestli tam ještě něco zbylo. Dámám se její chování ani trochu nelíbilo, ale toho si Pipi nevšímala.“⁴⁸

Pipi je typickou představitelkou dívky revoltující proti sešněrované morálce společnosti, dost možná má v sobě mnoho z autorčina vlastního rebelantství a odvahy, které jsou rovněž patrné z některých částí jejího životopisu.

„Astrid šlo učení lehce, ale nebyla žádný šprt. Kolem patnácti se kamarádila se skupinou dívek ze třídy, které měly pověst bezstarostných dětí. Žertovaly s učiteli a rozesmávaly třídu. Dělal si legraci z lidí ve městě za pomoci klasických nevinných žertíků: položily na ulici balíček a ten stáhly zpět v okamžiku, kdy se pro něj dospělý chodec skláněl. V malém městečku, kde se všichni znali, si na ně samozřejmě stěžovali u ředitele a dívky dostaly napomenutí, které vyvrcholilo poznámkou o špatném chování.“⁴⁹

Další nositelkou podobných vlastností je Ronja, dcera loupežníka Mattise. Dívka má vzhledem ke svému loupežnickému původu některé ryze chlapecké vlastnosti. Je nebojácná a neohrožená. Když se však dostane do nějaké nebezpečné situace, uvítá, na rozdíl od Pipi, každou nabídnutou pomoc.

Ronja je díky svým milujícím rodičům schopna lásku nejen přijímat, ale také rozdávat. Její vztah s Birkem je výjimečný, pojí je silné city a vzájemná důvěra. I přes jejich předpubertální věk zůstává jejich vztah na platonické úrovni, spisovatelka zde

---

⁴⁸ LINDGREN, Astrid. *Pipi dlouhá punčocha*. 6. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 19-20. ISBN 80-00-00940-4.

⁴⁹ STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 165-166. ISBN 8000017946.

nenaznačuje žádnou sexualitu. Proto těmi nejsilnějšími momenty lásky v knize zůstávají ty mezi otcem a dcerou.⁵⁰

Děvče má mimořádný vztah rovněž s matkou. Lovisa jí udílí důležité rady do života a mluví s ní jasně, rázně a vždy na rovinu. Otec se ji naopak snaží uchránit před některými životními zkušenostmi a považuje ji pořád za svou malou dcerku. Ve chvíli, kdy se Ronja po těžkém vnitřním boji rozhodne postavit za Birka a tím zradit otce, je přesvědčena, že koná správnou věc. Podobně jako v okamžiku, kdy se vzepře vykonávat loupežnické řemeslo:

„Jejich děti byly dalekou moudřejší. Radovaly se z docela jiných věcí. Že sníh zmizel a mohou zase jezdit na koních a že už brzy se nastěhují zpátky do Medvědí jeskyně. A taky mám radost z toho, Birku,“ řekla Ronja, „že nikdy nebudeš loupežník.“ Birk se zasmál. „Ne, na to já jsem přísahal. Ale rád bych věděl, z čeho budeme žít, ty a já?“ „To vím,“ odpověděla Ronja. „Budeme kutat stříbro, co tomu říkáš?“⁵¹

Neméně zajímavými dívčími hrdinkami jsou i tři děvčata, Lisa, Anna a Britta, vystupující v knize *Děti z Bullerbynu*. Lindgrenová jejich chování, hry a vzájemné vztahy popisuje v protikladu k zábavám chlapeckým. Kamarádství děvčat je založeno na hluboké důvěře, náklonnosti a komunikativnosti. Vzájemně se svěřují se svými tajemstvími, která se hoši nikdy nesmí dozvědět. Rády by se někdy zapojily do her s chlapci, ti je ale neustále odmítají a zpochybňují jejich schopnosti. Proto si dívky hrají pouze spolu. Jejich nejoblíbenější hry jsou ty, v nichž si hrají na někoho jiného, ve většině případů na dospělé. Nejčastěji je autorka zobrazuje při hrách na matky, jež mají svou vlastní rodinu a musí se starat o děti a manžela. Takové hry se od těch chlapeckých, jež jsou zaměřeny spíše na pohybové aktivity, zcela liší. Děvčata pomáhají svým matkám při práci v domácnosti a jsou zodpovědná a slušně vychovaná. Jednou, když se Lisa nudí, jí maminka navrhně, ať upeče bábovku. Ona s nadšením souhlasí.

„Když jsem pekla, měla jsem na sobě bílou zástěru a bílý čepeček. Ach, jak to bylo napínavé, když maminka vytáhla mou třenou bábovku z trouby! (...) Maminka

---

⁵⁰ Viz STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 291. ISBN 8000017946.

⁵¹ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 171. ISBN 8000008637.

*říkala, že bych měla nabídnout Lassovi a Bosssovi kousek bábovky a šťávu. To jsem taky udělala. Měli velkou radost. A byli taky moc překvapeni, když jsem řekla, že jsem bábovku upekla já.*⁵²

Lisa chlapce velmi překvapí svou šikovností. Ti umí její práci ocenit, neboť oni sami by podobnou činnost nezvládli a pravděpodobně by ji ani dobrovolně dělat nešli. Dívky jsou mimo jiné také velice pracovité a jsou svými matkami vedeny k udržování pořádku a čistoty domova:

*„Maminka řekla, že musím mít ve svém pokoji pořádek hezky uklizeno. Dělá, co umím. Občas gruntuju. Vyházím oknem všechny koberečky. Agda mi je pomůže vyklepat. Mám svou vlastní malou plácačku a tou klepu koberce. Vyleštím kliku a utřu všude prach, dám nové kytky do vázy a ustelu v postýlce a v kočárku panenám.*⁵³

Dívky jsou prezentovány jako rozumné, pořádné a umírněné. Charakterově se proto podobají dospělým ženským hrdinkám, které autorka v příbězích popisuje, jsou pouze o generaci mladší.

Autorka představuje své hrdiny s respektem ke skutečnému psychosociálnímu vývoji dětí, aby bylo pro čtenáře snadnější se se svými knižními hrdiny ztotožnit.

POSTAVY ŽEN

Prototypem silné ženy je Lovisa, manželka Mattise z loupežnického románu *Ronja, dcera loupežníka*. Jedná se o postavu dospělé ženy, matky, která má bohaté zkušenosti se životem v loupežnické tlupě. Tato rázná loupežnice má rozhodující slovo mezi ostatními loupežníky a všichni včetně Mattise ji poslouchají.

Lovisa se o všechny obyvatele hradu vzorně stará a bez jejího pevného vedení by celá loupežnická tlupa nemohla vůbec fungovat. Je racionální a zdánlivě více rezervovaná než její velmi citlivý manžel. Ona se stará, aby dcera dostala najíst a aby o ni bylo dobře postaráno. Její běžné každodenní starosti nejsou autorkou nijak zvýznamňovány. Její muž si naopak s Ronjou hraje a je unesen její krásou

---

⁵² LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 7. vyd. Praha: Albatros, 1995, s. 118. ISBN 80-00-00321-x.

⁵³ LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 7. vyd. Praha: Albatros, 1995, s. 19. ISBN 80-00-00321-x.

a roztomilostí. Když přijde doba, kdy by mělo děvče poprvé opustit hrad a poznat okolní svět, není to matka, kdo dává potřebné rady a strachuje se o své dítě, nýbrž otec. Lovisa zůstává zcela v klidu a beze strachu:

„Jednoho krásného dne však Mattis pochopil, ačkoli se mu to moc nelíbilo, že už přišel čas. ‚Loviso,‘ řekl ženě. ‚Holka se musí naučit žít v Mattisově lese. Pust’ ji ven!‘ ‚Tak vida, konečně jsi na to přišel,‘ poznamenala Lovisa. ‚Kdyby bylo po mém, stalo se to už dávno.‘“⁵⁴

Velmi zajímavý moment nastává i v okamžiku, kdy Ronja po nehodě v lese onemocní. Na krátkém úseku je velice výstižně prezentován zásadní autorčin postoj a specifikace rolí. Lovisa je opět oproti Mattisovi zcela klidná a rozvázná, schopná objektivně vyhodnotit situaci. Ví, že se její dcera nenachází na pokraji smrti, že je pouze nachlazená.

„Pořád ještě brečel, když vešla Lovisa, která právě obstarala kozy a slepice. Rozkřikl se na ni: ‚Ženská, proč nejsi u svého nemocného dítěte?‘ ‚Že mám nemocné dítě?‘ optala se Lovisa klidně. ‚To jsem nevěděla. Ale jen co dám ovčím...‘ ‚To můžu udělat já! Jdi k Ronje!‘ vyjel Mattis, ale pak tišeji dodal: ‚Jestli je ještě naživu!‘ (...) Lovisa dala dcerce bylinkový čaj na horkost a za tři dny byla Ronja zdravá.“⁵⁵

Loupežnickova žena je nedílnou součástí loupežnické tlupy. Je zvláštní, jak velkou moc nad muži jí spisovatelka dává. Její slovo má stejnou váhu jako slovo jejího muže, často i větší. Pokud paní domu zavelí, že se všichni musí umýt a vyměnit svůj šat, muži, ač velmi neradi, do jednoho poslechnou. Jindy jsou zase povoláni do práce, aby příliš nezaháleli:

„Tak se utišili a Lovisa je zapráhla do práce. Museli čistit a uklízet v kurníku, ovčinci a v chlívku u koz, a to z hloubi srdce nenáviděli. A neušel tomu nikdo, až na Pleška a na ty, co měli hlídku u Vlčí soutěsky a Pekelné tlamy.“⁵⁶

Jak je z ukázek patrné, Lovisa je přemýšlivá, rozhodná a rázná žena. Svému dítěti ponechává dostatek svobody a je příkladná matka. Je klidnou silou a také

---

⁵⁴ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 18-19. ISBN 8000008637.

⁵⁵ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 65. ISBN 8000008637.

⁵⁶ LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000, s. 55. ISBN 8000008637.

spojovacím mostem, který napomůže dvěma tvrdohlavým a téměř identickým povahám otce a dcery najít k sobě opět cestu. Oproti svému manželovi je v knize nositelkou životní moudrosti, ženou, která přijímá řád přírody a neměnný koloběh života a smrti.

Pozoruhodným typem dospělé (resp. dospívající) ženské hrdinky je Malin, jedna z hlavních postav příběhové prózy *My z ostrova Saltkråkan*. Po smrti matky je nucena převzít mateřskou roli v rodině. Přestože je dívka pouhých devatenáct let, tuto úlohu zvládá bez větších problémů. Stará se nejen o chod domácnosti, ale i o své mladší sourozence, jimž se snaží matku nahradit. Kvůli nešikovnosti a bezradnosti jejich otce ani jinou možnost nemá. Jiná řešení nezvažuje.

Malin je zde zobrazována jako žena, která si umí poradit v každé situaci, musí být silná, trpělivá a rozumná. Je to právě ona, kdo představuje hlavu rodiny:

„Malin byla pilířem a kotvou rodiny. Jejich maminka umřela při Pelleho narození a od té doby dělala Malin maminku všem Melkersonovým klukům včetně táty Melkera. Zpočátku útlou, dětskou a docela nešťastnou malou maminku, ale s léty stále zdatnější a schopnější utírat nosy, prát, nadávat a péct buchty - jak sama popisovala své postavení.“⁵⁷

Jak můžeme vyčíst z ukázky, dívka musela být schopna postarat se o rodinu v době, kdy byla ještě sama dítětem. Jen těžko bychom podobnou situaci hledali u mužských hrdinů A. Lindgrenové. Podobně jako v reálném životě i její chlapi dospívají v pozdějším věku než dívky.

Lindgrenová u svých ženských hrdinek vyzdvihuje přirozenou inteligenci, intuici, instinkty, šarm a dominantní postavení v rodině (kolektivu). Jak bylo již zmíněno v závěru kapitoly 2.4.1, ženy i muži vynikají v tradičních rolích. Ženy, přestože je jim svěřována zejména role matek, jsou v krizových momentech popisovány jako mnohem silnější než muži. Spisovatelka zdůrazňuje jejich sílu a schopnost překonávat v životě jakékoli překážky.

Důvod lze hledat patrně ve skutečnosti, že i sama Lindgrenová se vymykala soudobému ideálu a vnímání ženských rolí. Měla dobrodružnou duši dítěte a vždy

---

⁵⁷ LINDGREN, Astrid. *My z ostrova Saltkråkan*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2004, s. 12. ISBN 80-00-01366-5.

se dokázala postavit problémům čelem místo toho, aby si zoufala. Ženy jsou v jejích příbězích charakterizovány jako uzavřené, klidné a milující bytosti, často prosté jakýchkoli afektů a hysterií, které jim v reálném životě naopak bývají připisovány.

3. TYPOLOGIE POSTAV V PRÓZÁCH ASTRID LINDGRENOVÉ

3.1. POHÁDKOVÉ POSTAVY

Jak bylo již několikrát uvedeno, rozdělování charakterů na kladné a záporné je typické pouze pro prózy pohádkového a detektivního charakteru. Tam je zlo zobrazováno v těsném kontaktu s dobrem, a proto zde není obtížné rozlišit tyto dva typy charakterů. Do pohádkových postav řadíme i nadpřirozené bytosti, které jsou nedílnou součástí mnoha příběhů.

- **Kato** - záporná, statická postava

Kato je ztělesněné zlo, jež ničí životy ostatních lidí. Je to typicky záporná postava, jež na konci svého života překvapivě touží po smrti, neboť se ukazuje, že ani on sám nemůže unést tíhu vlastního svědomí, které někde uvnitř jeho samého tichým hlasem promlouvá.

- **Tengil** - záporná, statická postava

Protivník Bratrů Lví srdce je klasickým padouchem. Žije ve své vlastní zemi, v níž utlačuje lid. Tengilova moc je závislá na jeho armádě vojáků a rovněž na Katle. Bez nich by nebyl natolik silný, což se později prokáže. Ve chvíli, kdy Jonatán ukradne Tengilovi trubku, jež má moc ovládat Katlu, je tento záporný hrdina nadobro poražen.

- **Katla** - záporná, statická postava

Nestvůra ovládaná Tengilem, díky níž má tento tyran velkou moc. Bez ní by nemohl představovat natolik velké nebezpečí. Na konci příběhu je však Bratry Lví srdce poražena a padá do propasti.

- **Větrnice** - záporné, statické postavy

Tyto nadpřirozené bytosti jsou v knize *Ronja, dcera loupežníka* ojedinělým příkladem opravdu záporných postav. Jsou popisovány jako krvelačná stvoření snažící se rozdrásat každou živou bytost. Hlavní hrdinové však proti nim nebojují, nýbrž berou jejich existenci za samozřejmost a snaží se nepřijít s nimi do styku.

- **Čumbrci** - statické postavy

Skříťci představují další typ pohádkových bytostí v loupežnickém románu. Autorka je zobrazuje jako mírumilovné, roztomilé a hloupé bytosti, které nikoho svým životem v lese neohrožují. Jsou tak typickým příkladem nadpřirozených postav v pohádkové próze.

3.2. DOSPĚLÉ MUŽSKÉ POSTAVY

OTCOVÉ

Mezi mužskými protagonisty zaujímají výraznou skupinu otcové. Autorka je zobrazuje jako milující, hodné a trpělivé. Pouto mezi nimi a jejich dětmi je velmi pevné. Strachují se o své potomky, udělují jim cenné rady a občas se s nimi prostřednictvím her navrací do mladých let. V rodině fungují jako hlavní živitelé, zabezpečují ji, aby měla vše, co potřebuje. Navenek plní také funkci hlavy rodiny, ve skutečnosti mají však rozhodující slovo ženy - matky.

- **Mattis** - dynamická postava

Vůdce loupežnické tlupy je silným a hrdým loupežníkem. Na druhou stranu je však i citlivý člověk, zcela oddaný své ženě a rodině. V příběhu je u něho možné zaznamenat určitý vývoj. Důvodem je jeho dcera Ronja, která se spřátelí se synem vůdce zneprátené tlupy a Mattis, aby dceru neztratil, musí změnit své postoje a chování.

- **Melker** - statická postava

Postava nešťastníka Melkera, který neoplývá šikovností ani manuální zručností, je příkladem toho, že muž má velké problémy zastat jak chod domácnosti, tak i postarat se o své děti. Přesto je to však milující otec, jenž by svou rodinu nikdy neopustil.

- **Efraim** - statická postava

Otec Pipi Dlouhé punčochy se v příběhu vyskytuje pouze minimálně. Je prezentován jako dětinský a trochu potřeštěný otec, jenž nemá strach o svou dceru a klidně ji nechá žít zcela samotnou v její vile. Nadevše ji však miluje, a pokud by někdy nastala situace, kdy by se jeho Pipi ocitla v ohrožení, neváhal by ani na chvíli a přeplul klidně půl světa, jen aby svému dítěti pomohl.

- **Obchodník Blomkvist** - statická postava

Obchodník se smíšeným zbožím je otcem malého detektiva Kalleho. Představuje dobrého rodiče, který své dítě občas zapojí do práce v obchodě, aby nezahálelo. Na druhou stranu je však velmi shovívavý, a pokud chlapec odvede zadanou práci, nechává mu dostatek prostoru pro jeho hry s přáteli.

- **Pekař Lisander** - statická postava

Lisander je dalším otcem vystupujícím v detektivně laděných prózách o Kalle Blomkvistovi. Pekař je otcem Evy Lotty, Kallovy nejlepší přítelkyně a zároveň „kolegyně“, která mu pomáhá řešit kriminální zločiny. Tento otec se od toho Kallova poněkud liší, a to zejména jeho přístupem k zapojení dětí do práce. Chce, aby mu Eva Lotta občas pomohla, ale pokud vidí, že má děvče naspěch a chce si jít s přáteli hrát, vždy ji rád pustí, dokonce i od rozdělané práce.

- **Král Země v daleké dálce** - kladná, statická postava

Miův pravý otec je králem v Zemi v daleké dálce. Svého syna hledal dlouhých devět let. Když se mu konečně podařilo setkat se s Miem, naplnil jeho život láskou a pocitem bezpečí. Poskytl mu tak vše, po čem každé dítě touží. I přes svou velkou lásku k chlapci se smíří s faktem, že Miovým posláním je porazit rytíře Kata a umožní mu tak splnit nebezpečný úkol.

- **Otec Lotty** - statická postava

Tatínek malé Lotty je dalším příkladem hodného a vstřícného rodiče, jež je velmi tolerantní k občasným rozmarům své pětileté dcery. Někdy je sice trochu unavený neustálým domlouváním svým dětem, má však pro ně pochopení a plně si uvědomuje, že jsou to stále ještě malé děti, ke kterým je nutné přistupovat s notnou dávkou trpělivosti.

OSTATNÍ

Mužští hrdinové spadající do této kategorie mají jeden hlavní společný rys. Tím je fakt, že nevystupují v roli otců, a proto jsou autorkou popisováni odlišně. Jelikož hlavní dětští hrdinové nejsou jejich vlastními dětmi, není jejich vztahu k nim většinou, až na výjimky (dědeček z Bullerbynu), věnována zvláštní pozornost.

- **Nicke** - záporná/kladná, dynamická postava

Nicke je zajímavým příkladem hrdiny, jehož povaha se pod vlivem nastalých okolností změní. Původně záporný hrdina - únosce, se na konci příběhu stane hrdinou kladným - zachráncem.

- **Loupežníci** - statické postavy

Loupežníci v knize *Ronja, dcera loupežníka* jsou dalšími mužskými postavami v prózách A. Lindgrenové. Všichni jsou podřízeni svému vůdci, loupežníku Mattisovi, ale i jeho ženě Lovise. Plní její rozkazy a jsou jí zcela oddáni. To tvoří výrazný kontrast s jejich chováním navenek. Na nepřátele působí jako drsní a hrozíví loupežníci.

- **Petter Malm** - statická postava

Nápadník Melkerovy dcery je charismatický mladý muž, který Malin okouzlí na první pohled. Jedná se o hodného a upřímného člověka, jenž má smysl pro povinnost a jemuž tvář této mladé dívky utkví hned po prvním setkání s ní v paměti. Nedokáže na ni přestat myslet a usiluje o její přízeň.

- **Dědeček dětí z Bullerbynu** - statická postava

Tento vlídný dědeček je velice trpělivý a hodný. Vzhledem k jeho věku by se dalo předpokládat, že má rád svůj klid a nebude chtít být rušen malými dětmi. Opak je však pravda. Dědeček má děti rád, těší ho jejich přítomnost a často si s nimi dlouhé hodiny povídá. Proto za ním děti rády chodí.

3.3. DOSPĚLÉ ŽENSKÉ POSTAVY

MATKY

Matky v autorčiných prózách jsou zobrazovány jako velmi schopné a zaujímají v rodině dominantní postavení. Jejich vztah s dětmi je také velmi vřelý, nebojí se však o ně tolik jako otcové a zachovávají si v každé situaci určitý nadhled. Jsou racionální, rozumné, chápavé a psychicky velmi odolné. Nikdy se nevzdávají, umí řešit problémy a překonávají překážky s obdivuhodným klidem. Na rozdíl od otců si matky s dětmi nehrají, místo toho se starají, aby děti měly vše, co potřebují. Zabezpečují také chod domácnosti. K domácím pracím vedou také své děti, zejména dcery, a tím z nich v podstatě už od dětství vychovávají kopii sebe sama.

- **Lovisa** - statická postava

Tato ženská protagonistka je důležitou součástí loupežnické tlupy. V autorčiných dílech je výjimečná tím, jak moc si dokáže podmanit muže. Všichni loupežníci jsou jí zcela podřízeni. Je racionální a rozumná, schopná vzdorovat životním překážkám a zároveň přijímat nezvratné události s klidem jí vlastním.

- **Malin** - statická postava

Devatenáctiletá dcera vdovce Melkera je, podobně jako Lovisa, zobrazována jako silná a odolná žena. Přestože sama ještě není matkou, tuto roli musí v domácnosti zastat. Její otec a všichni sourozenci si jí proto velmi váží a řídí se jejími radami.

- **Matka Lotty z Rošt'ácké uličky** - statická postava

Matka malé a tvrdohlavé Lotty je opět typem shovívavého rodiče. Její role v domácnosti je stejná, jako role všech zmiňovaných matek. Stará se o své děti s největší možnou trpělivostí a něhou. Když má Lotta někdy špatnou náladu nebo vymýšlí různé hlouposti, matka se ji vždy snaží uklidnit. Ví, že na dceru neplatí žádné domlouvání, že musí počkat, až dívka samotné dojde, co udělala špatně. Reprezentuje tak trpělivou matku, jež neřeší problémy káráním, nýbrž klidem a rozvahou.

- **Matka Tomyho a Aniky** - statická postava

Tato pečlivá matka je pyšná na své dvě vychované a vzorné děti. Přeje si, aby na ostatní (zejména na dámy z čajových dýchánek) působily tím nejlepším dojmem. Její snahy jí často kazí Pipi Dlouhá punčocha, která se jejím dětem v chování vůbec nepodobá. Později se však ukáže, že je matka ve skutečnosti ráda, že se Tomy a Anika stávají po boku své svěhlavé kamarádky samostatnějšími a nebojácnějšími.

- **Matka Lisy, Lasseho a Bosseho** - statická postava

Tyto tři děti z Bullerbynu mají taktéž velmi hodnou matku, která má velké pochopení pro jejich hry a volný čas. Přesto je však často pobízí k práci na statku, neboť považuje za důležité zapojit děti do práce, aby poznaly, že člověk nedostane nic zadarmo, že za vším stojí velký kus práce. Nejčastěji však vyžaduje pomoc od Lisy, ze které tak chce vychovat zodpovědnou a pořádnou mladou slečnu, jež bude jednou schopna zastat roli matky.

OSTATNÍ

Podobně jako v případě mužů patřících do skupiny ostatních mužských postav, také ženy v této kategorii spojuje skutečnost, že samy nejsou matkami hlavních hrdinů.

- **Paní učitelka** - statická postava

Paní učitelka v příběhové próze *Děti z Bullerbynu* je zobrazována jako dobrosrdečná a vlídná žena, která miluje své povolání a přesně ví, jaký přístup děti potřebují. Předává jim své životní zkušenosti a učí je nové věci, které budou moci jednou v životě využít. Proto ji její žáci milují a váží si jí.

- **Dámy z čajových dýhánků** - statické postavy

V *Pipi Dlouhé punčoše* se vyskytují postavy žen, jež chodí na čajové dýhánky k Aničině matce. Všechny jsou zobrazovány jako elegantní, avšak poněkud namyšlené dámy, které opovrhují Pipi. Vadí jim zejména její neomalené a nevhodné chování. Neuvědomují si však, že dětský svět se zcela liší od dospělého, že si děti potřebují hrát a zapojovat tak svou bujnou fantazii. Tyto dámy si myslí, že by se všechny děti měly chovat vzorně, tiše a poslušně.

3.4. CHLAPCI

Téměř ve všech dílech se můžeme setkat s výraznými chlapeckými hrdiny. V příběhových prózách jsou typičtí svou neposedností a dobrodružnou povahou. Rádi si hrají a jejich hry jsou spojeny především s fyzickými aktivitami. Zde se mezi nimi často projevuje soutěživost, např. když porovnávají své síly. Do svého kolektivu jen zřídka pouštějí také děvčata, myslí si o nich totiž, že neumí udržet tajemství a vadí jim, že je dívky kritizují za některé jejich hry.

V pohádkových a detektivních prózách lze chlapecké postavy rozdělit na „outsidery“, bojovníky za spravedlnost a ostatní. Někteří hrdinové patří jak do kategorie „outsiderů“, tak i do kategorie bojovníků za spravedlnost.

„OUTSIDEŘI“

Některé postavy jsou typické tím, že na počátku příběhu jsou popisovány jako „outsideri“, od nichž se neočekávají žádné hrdinské činy. To se však v průběhu děje změní. Lindgrenová motiv „outsiderství“ využívá, aby dětským čtenářům ukázala, že i zpočátku málo uznávaný jedinec může překvapit.

- **Mio** - kladná, dynamická postava

Obyčejný městský chlapec, „outsider“, ze kterého se stane vznešený princ, je ukázkovým příkladem kladné postavy, která projde vývojem, jenž zcela změní jak jeho život, tak i povahu a smýšlení.

- **Karel Lví srdce** - kladná, dynamická postava

Zpočátku vystrašený chlapec prochází v průběhu příběhu nečekaným vývojem, z něhož nakonec vychází jako silný, nebojácný jedinec, který nemá strach riskovat pro druhé vlastní život.

BOJOVNÍCI ZA SPRAVEDLNOST

Další výraznou skupinou jsou postavy bojovníků za spravedlnost. Ty jsou charakteristické ušlechtilými vlastnostmi, jsou čestné a spravedlivé a vždy stojí na straně dobra. Za tyto svoje ideály jsou ochotny bojovat a mnohdy i položit vlastní život.

- **Mio** - kladná, dynamická postava
- **Jum - Jum** - kladná, statická postava

Nejlepší přítel Mia je charakteristický svou dobrosrdečností, ochotou a přívětivostí. Zcela oddaně následuje Mia na jeho cestě k vítězství nad hrozivým rytířem Katem a nebojí se pro správnou věc riskovat svůj život.

- **Karel Lví srdce** - kladná, dynamická postava
- **Jonatán Lví srdce** - kladná, statická postava

Hoch, jemuž spisovatelka hned od začátku připisuje chrabré vlastnosti, které ho předurčují k tomu, aby se stal opravdovým hrdinou a rovněž vzorem pro svého mladšího bratra.

- **Kalle** - kladná, statická postava

Tento detektiv v pubertálním věku je velmi chytrý a vnímavý hoch, jenž je díky své mazanosti a logice schopný vypátrat každého zločince, který naruší poklidný život v jeho městečku.

- **Anders** - kladná, statická postava

Kamarád detektiva Kalleho je jeho pravou rukou při řešení kriminálních případů. Je to hodný a bystrý chlapec, který vždy pomáhá svým přátelům a vydává se společně s nimi po stopách zločinců.

OSTATNÍ

- **Rasmus** - kladná, statická postava

Malý Rasmus, jeden z hlavních protagonistů prózy s názvem *Kalle Blomkvist zasahuje*, je popisován jako nevinný chlapec, který se touží stát po boku svých nových přátel členem společenství Bílé růže. Je zde zobrazována jeho dětská naivita, když si chlapec není schopen plně uvědomit závažnost situace, v níž se jako unesený nachází.

- **Lasse, Bosse, Olle** - statické postavy

Hoši z Bullerbynu jsou autorkou popisováni jako typičtí chlapečtí hrdinové. Ti si dělají legraci z dívek, často se s nimi prou a vždy se snaží působit jako ti silnější a šikovnější, i když to tak ve skutečnosti mnohdy není.

- **Birk** - statická postava

Přítel Ronji se vyznačuje spoustou kladných povahových vlastností. Je to rozumný a velice inteligentní chlapec, který si, podobně jako Ronja, uvědomuje, že loupežnické řemeslo pro něho nebude tím pravým. Nechce okrádat ostatní lidi a už vůbec ne bojovat. Birk je chlapec s velkým smyslem pro spravedlnost.

3.5. DÍVKY

Ve většině spisovatelčiných děl se můžeme setkat nejen s chlapeckými, ale i s dívčími hrdinkami. Ty se objevují především v prózách příběhových. Od chlapeckých protagonistů se liší zejména svými aktivitami a zájmy. Hrají si spolu, vždy ve skupinkách, a často odděleně od chlapců. S nimi by si hrát chtěly, hoši je však mezi sebe většinou nechtějí přijmout, protože dívčí hry (především hry na matky) se jim

zdají dětinské. Děvčata kromě her také pomáhají svým matkám v domácnosti a tím se učí, jak být jednou správnými hospodyňkami.

Mezi dívčími postavami z pohádkových a detektivních próz se vyprofilovala specifická skupina - bojovnice za spravedlnost.

BOJOVNICE ZA SPRAVEDLNOST

Stejně jako u chlapců, tak i mezi dívčími hrdinkami najdeme bojovnice za spravedlnost. Jsou odvážné, odhodlané jít za svým cílem a bojovat za své přesvědčení.

- **Eva Lotta** - kladná, statická postava

Tato mladá slečna je nejlepším přítelem detektiva Kalleho a Anderse. Díky své ženské logice pomáhá velkou měrou při řešení případů, což chlapci dokáží ocenit. Eva Lotta se navzdory faktu, že je dívka, nebojí čelit zločincům.

- **Ronja** - statická postava

Loupežnickova dcera je prototypem silného a smělého děvčete. Její tvrdohlavost a smysl pro spravedlnost jsou často trnem v oku jejímu otci. I přesto se však nebojí a tvrdošíjně si snaží vybojovat to, co je dle jejího soudu důležité a správné.

OSTATNÍ

- **Pipi Dlouhá punčocha** - statická postava

Postava nejslavnější spisovatelčiny prózy je zcela specifická. Pipi je nebojácná hrdinka, která si nenechá druhými do ničeho mluvit a vždy se rozhoduje sama dle svého vlastního uvážení. I přesto, že se ji její přátelé snaží začlenit do kolektivu školou

povinných dítek, Pipi vzdoruje, neboť podřizování se nějakým autoritám je pro ni zcela nepřijatelné.

- **Lissa, Anna, Britta** - statické postavy

Dívky z Bullerbynu jsou prezentovány jako typické malé holčičky, které si rády hrají s panenkami, pomáhají matkám a jsou poslušné a vzorné. Často se marně snaží zapojit do kolektivu chlapců, neboť i ony touží zažít něco trochu dobrodružnějšího, než jsou jejich hry na matky.

- **Lotta** - statická postava

Lotta je typickou představitelkou dítěte, které prožívá velice šťastné dětství. Její každodenní hrátky a vzdorovitá povaha jsou v příběhu popisovány s notnou dávkou komiky.

- **Teddy a Freddy** - statické postavy

Tato dvojčata jsou charakteristická svým odvážným a neohroženým chováním. Jejich povaha připomíná povahu chlapců. Nebojí se pustit do nebezpečných situací, které vyžadují určité fyzické dovednosti. Přáteli se proto nejen s děvčaty, ale i s chlapci. Ti je považují za rovnocenné, mnohdy k nim dokonce vzhlížejí.

- **Tjorven** - statická postava

Šestiletá Tjorven, děvče s velmi zvědavýma očima, je příkladem upovídané dívky, která je velmi akční a na svůj věk také nebojácná. Velice se podobá Lottě z Rošťácké uličky. Vždy umí bystře zareagovat a její průpovídky jsou velmi komické. Její sestry Teddy a Freddy ji často zlobí a ona má na ně vztek. Závidí jim, že jsou starší, a proto jim rodiče povolují více věcí než jí. Tjorven si proto raději vyhledává přátele, kteří jí jsou věkově bližší.

ZÁVĚR

Analýza vybraných titulů přinesla několik zajímavých poznatků a charakteristik próz A. Lindgrenové. Došla jsem k závěru, že pro řadu děl jsou společné některé rysy. Spisovatelka klade velmi často důraz na přítomnost lásky mezi rodiči a dětmi i mezi sourozenci navzájem. Významným rysem je rovněž přátelství, zejména dětí, ale také dětí a dospělých. Některá autorčina díla spojuje také vnitřní síla hlavních postav. Hrdinové jsou odhodláni zdolávat překážky na cestě ke svému cíli a nikdy se nevzdávají. Posledním prvkem, který lze v dílech Lindgrenové vypořádat, je zastoupení dobra a zla. Některé postavy vystupují jednoznačně jako kladné, jiné jako záporné. Lze však nalézt i takové, které se v průběhu děje změny ze záporných na kladné.

Navzdory tomu, že A. Lindgrenová zasáhla svou tvorbou do mnoha žánrů a tudíž velké množství postav a jejich charakterů podléhá zákonitostem daného žánru, je možné vysledovat v jejích prózách několik dominantních typů. Vytvoření typologie postav nebylo snadné, díky společným rysům mnoha z nich jsem je však nakonec rozdělila do několika specifických kategorií.

První skupinou jsou pohádkové postavy, charakteristické pro prózy s pohádkovými motivy - Kato, Tengil, Katla, Větrnice, Čumbrci. Většina postav má nadpřirozené schopnosti a můžeme je rovněž rozdělit na typicky kladné a typicky záporné.

Dále lze protagonisty rozdělit podle pohlaví. Dělí se na dospělé muže, dospělé ženy, chlapce a dívky. Nejvýznačnější kategorií dospělých mužů jsou otcové, které Lindgrenová zobrazuje jako citlivé, milující své děti a rodinu, zároveň však závislé na svých manželkách, neschopné řešit problémy a přehnaně se obávající o své ratolesti. Patří sem např. Mattis, Melker nebo Efraim.

Většina dospělých žen vyskytujících se ve spisovatelčiných příbězích zastává roli matek. Tyto ženy kromě péče o domácnost a děti také překvapivě plní funkci hlavy rodiny, jež bývá typicky prisuzována mužům. Jsou klidné, moudré a milující, mají

životní nadhled a přemýšlí vždy racionálně. Díky těmto vlastnostem dokáží získat respekt a uznání mužů i celého okolí. Můžeme sem zařadit např. Lovisu nebo Malin.

Chlapce můžeme rozdělit do několika skupin. První z nich představují tzv. „outsideri“, např. Mio či Karel Lví srdce. Jedná se o chlapce, kterým osud zpočátku nebyl příliš nakloněn, avšak později se jejich život změnil a oni dokazují, že i podceňování mohou mnohé zvládnout.

Další skupinou chlapců jsou bojovníci za spravedlnost. Sem řadíme oba Bratry Lví srdce, Mia a Kalleho. Ti, jakožto představitelé pohádkových a detektivních próz, bojují na straně dobra. Snaží se dosáhnout spravedlnosti a pomoci tak slabším a bezmocným. Jejich schopnost změnit dosavadní chod událostí a porazit zlo je mnohdy doceňována až v samotném závěru, kdy hrdinové získají uznání, které jim právem náleží.

Také mezi dívčími hrdinkami se vyprofilovala skupina bojovnic za spravedlnost. Jedná se např. o Evu Lottu či Ronju. Podobně jako v případě chlapců i tyto dívky vykazují velkou odvahu a odhodlání bojovat za dobrou věc. Jejich postup je však odlišný. Pro dosažení svých cílů využívají ženskou logiku a důvtip, tedy vlastnosti, které jsou mužům v autorčiných prózách cizí.

Jelikož spisovatelka vytvořila velice pestrou škálu hrdinů, každý dětský čtenář si může najít takového, který se mu podobá a je mu zároveň blízký. Lindgrenová psala jak pro šťastné děti, tak i pro ty nemocné, chudé či odstrkované, a tím jim dávala naději na lepší život. V dalších autorčiných prózách, které v této práci nebyly analyzovány, můžeme také nalézt podobné typy postav.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALCHAZIDU, Athena. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 9788072773145.

FOŘT, Bohumil. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008. ISBN 978-80-85778-61-8.

LINDGREN, Astrid. *Bratři Lví srdce*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1992. ISBN 80-00-00347-3.

LINDGREN, Astrid. *Detektiv Kalle má podezření*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-000-0980-3.

LINDGREN, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2009. ISBN 978-80-00-02372-4.

LINDGREN, Astrid. *Kalle Bomkvist zasahuje*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1964.

LINDGREN, Astrid. *Lotta z Rošťácké uličky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00897-1.

LINDGREN, Astrid. *Mio, můj Mio*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1996. ISBN 800000464X.

LINDGREN, Astrid. *My z ostrova Saltkråkan*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01366-5.

LINDGREN, Astrid. *Pipi dlouhá punčocha*. 6. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00940-4.

LINDGREN, Astrid. *Ronja, dcera loupežníka*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000. ISBN 8000008637.

LINDGREN, Astrid. *Svěřte případ Kallovi*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-000-1063-1.

MOCNÁ, Dagmar: PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. 1. Praha-Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-729-0045-5.

STRÖMSTEDT, Margareta. *Astrid Lindgrenová: životopis*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 8000017946.

VLAŠÍN, Štěpán. Slovník literární teorie. 1. Praha: Československý spisovatel, 1977.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Astrid Lindgren [online]. 2013 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://www.astridlindgren.com/en>

Filmovou Pipi si Lindgrenová dobře ohlídala. *IDNES.cz* [online]. 2002 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/filmovou-pipi-si-lindgrenova-dobre-ohlidala-fza-/filmvideo.aspx?c=A020129_100558_filmvideo_kne

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Pipi Dlouhá punčocha (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/276142/medium>

Příloha B: Děti z Bullerbynu (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/744470/medium>

Příloha C: Detektiv Kalle má podezření (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/14224/medium>

Příloha D: Svěťte případ Kallovi (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/699187/medium>

Příloha E: Kalle Blomkvist zasahuje (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/660416/medium>

Příloha F: Mio, můj Mio (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/28988/medium>

Příloha G: Lotta z Rošťácké uličky (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/278674/medium>

Příloha H: My z ostrova Saltkråkan (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/43964/medium>

Příloha I: Bratři Lví srdce (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/699641/medium>

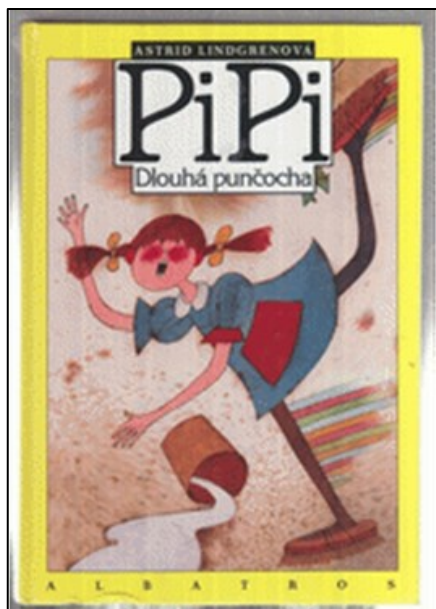
Příloha J: Ronja, dcera loupežníka (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/651259/medium>

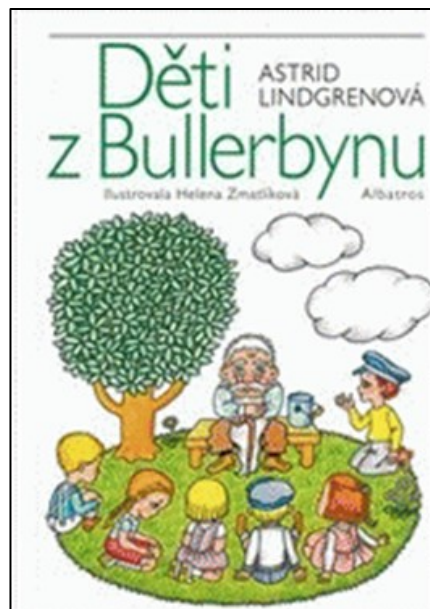
Příloha K: Astrid Lindgrenová: životopis (přebal knihy)

převzato z: <http://www.obalkyknih.cz/file/cover/651277/medium>

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Příloha A: Pipi Dlouhá punčocha

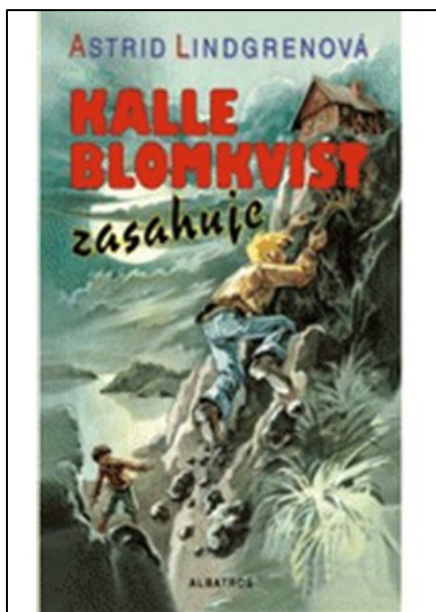
Příloha B: Děti z Bullerbynu

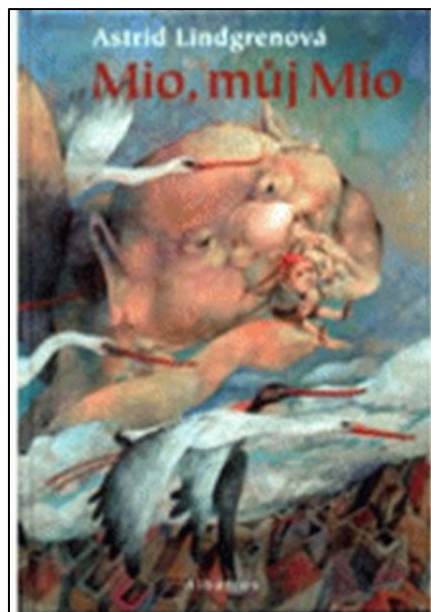
Příloha C: Detektiv Kalle má podezření

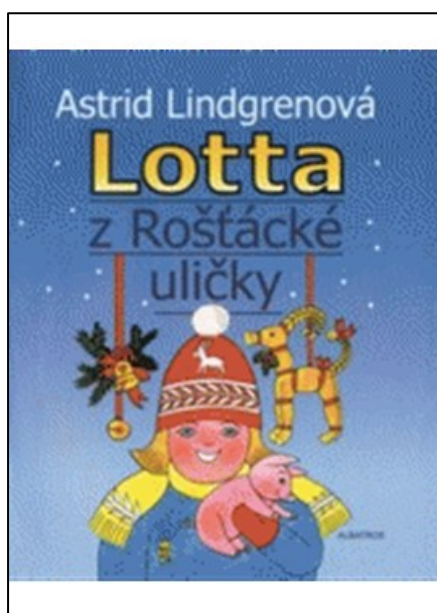
Příloha D: Svěťte případ Kallovi

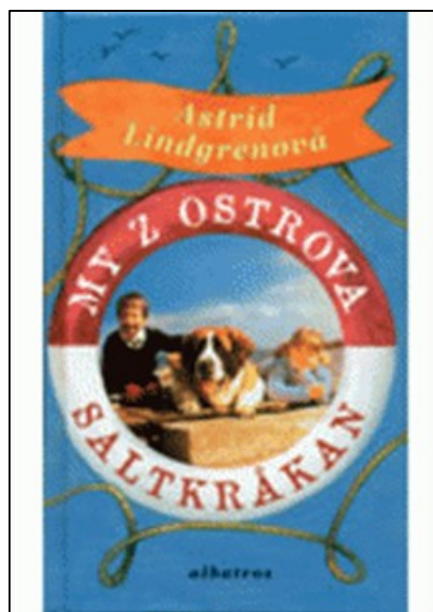
Příloha E: Kalle Blomkvist zasahuje

Příloha F: Mio, můj Mio

Příloha G: Lotta z Rošťácké uličky

Příloha H: My z ostrova Saltkråkan

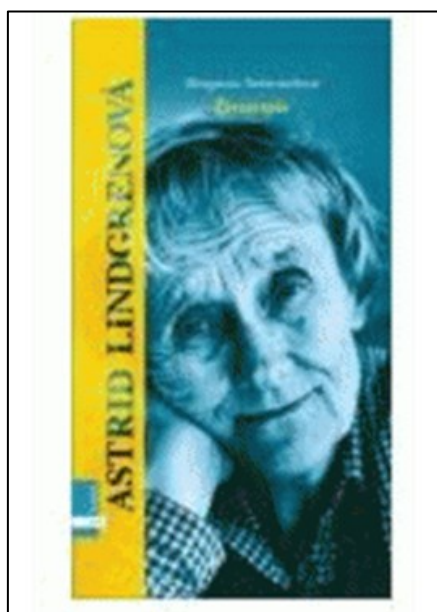

Příloha I: Bratři Lví srdce

Příloha J: Ronja, dcera loupežníka

Příloha K: Astrid Lindgrenová: životopis